

NARAŠČANJE NEJEVOLJE VABA ZA DEMAGOGE

VARANJE LJUDSTVA Z ZAVAJALNO KRITIKO

PREGLAD GOSPODARSKIH RAZMER S POMOČJO STATISTIKE A. F. OF L.

Priljubljen politikov obih strank na prihodnje volilno kampanjo v lovu za mandate

DEMOKRATSKA administracija v Washingtonu preživlja težke čase. Mnogi njeni nedavni oboževalci jo napadajo in ji izpodkopavajo zaupanje med ljudstvom, ker izrabljajo njegovo nezadovoljnost v svoje politične namene. Nekateri jo kritizirajo iz maščevalnosti, ker jim ni izpolnila ambicij, ali pa ker se pripravljajo na tekmovanje z vladnimi kandidati v prihodnji volilni kampanji. Skoro poldrugo leto je bila Rooseveltova popularnost med veliko večino prebivalstva neomajana. Takrat je bilo v modi, da so ga demagogi hvalili. Zdaj, ko si je ljudstvo jelo menecati oči in uvideva, da new deal ni izpolnil obetanj, pa so kritiki, kakršna sta Huey Long in duhovnik Coughlin, ubrali druge strune.

Prej so govorili tako, da je ugajalo masi in zagotavljali predsedniku neomajano zvestobo. Zdaj napeljujejo ljudsko nezadovoljnost v strugo svojih privatnih ambicij in popularnosti.

Položaj je v resnici tak, da "dobrim" demokratom povzroča skrbi — ne zaradi ljudstva, ampak vsled prihodnjih volitev. Nadejajo pa se, da bodo šli milijarde, določene za javna dela, do jeseni razmere vendarle obrnile k okrevanju.

Kakor marsikaj v new dealu, je tudi to upanje pretežno iluzija in konec konca bo razočaranje toliko večje.

Brezposelnih je 11,500,000, ali približno toliko kakor lanske leto. Tudi število deloma zaposlenih se ni dosti zmanjšalo če sploh kaj.

Za prehrano in drugo vzdrževanje je danes odvisnih od reliefa 22,000,000 ljudi, ali nad šestino prebivalstva.

Dohodki farmerjev so danes 2 odstotka nižji kakor pred letom. Kupna moč odjemalcev je le malo večja kakor lani.

Povprečne plače so nižje, ker tudi privatne korporacije posnemajo zvezni relief in plačajo svojim delavcem le toliko, da je za zaslanje prehrano.

Nad poldrug milijon otrok je podhranjenih in s tem so izpostavljeni kalem za poznejše bolezni. Slučaji bolezni med ljudstvom so narasli 60 odstotkov. Za ohranitev življenj in utrditev zdravja je potrošila ta dežela skozi sedanjost krizo več nego polovico manj kot pa je potrošila za rušenje in uničevanje življenj v letih 1914-1919.

Do dne 31. marca je vlada potrošila v pomoč privatnemu businessu \$5,677,000,000, v pomoč farmerjem \$1,480,000,000, v pomoč brezposelnim delavcem in farmerjem, ki jih je spravila v pomanjkanje suša, pa \$5,366,000,000.

Te številke so iz statistike o razmerah, ki jih je objavila A. F. of L.

Privatni business vpije, da so stroški za relief delavcem preogromni. Ker socialnih problemov ne razume, presoja vse edino s stališča svojih dobičkov, pa mu ni mar, kaj se zgodi z bednimi množicami.

Boj administracije za odpravo krize je torej neuspešen. Njeni zagovorniki kažejo resnično situacijo — češ, tu je ena Rooseveltova zasluga — in ob enem poudarjajo, da od kar je Roosevelt predsednik, v tej deželi nihče ne strada.

Največji gnjev veje med delavci zaradi nizkih plač. Epi-

Workmen's Circle ob svoji 35-letnici

NAPETOST ODOŠAJEV V AVTNI INDUSTRIJI

V Toledo, O., so delavci v Chevrolet avtni tovarni zale nasprotno. Poleg omenjene tovarne so bile v Ghio vladne stavke prizadete tudi tovarne Fisher Body korporacije in avtna industrija vstopovod. Do odločilnega boja pride v teh obratih prej ali slej, dasi ga skuša vlada s svojimi posredovalci preprečiti. Na sliki so delavci Fisher Body kompanije v Clevelandu.

SLEPOMIŠENJE Z VOLITVAMI

"Velika volilna zmaga" v Jugoslaviji ni vladi pridobila drugega kakor posmeh v demokratičnih deželah in še več mrznje med ljudstvom

Jugoslovanska vlada si ni z volitvami v skupščino 5. maja ugleda v inozemstvu, in ne doma, prav nič povečala. Storila bi veliko pametneje, če bi svetu in prebivalstvu odprto priznala, da vlada diktatorsko in da ni njen parlament nič drugega kakor pečat, ki sme le pritrjevati. Vsled tega je vsaka opozicija zabranjena.

V svoji nerodnosti je dovolila tudi par opozicijskih list, nato pa začela protivne kandidate preganjati, jih črtati z liste, razganjati njih shode in pretiti volilec, ki ne bi glasovali "lojalno", to je, za vladne može.

V Jugoslaviji se glasuje javno, kakor na Madžarskem. Volilec mora uradnikom na volišču glasno izjaviti, za koga

hoče, da se zapiše njegov glas. Vlada in drugi ga na ta način rekordirajo s kom je, a njegov glas v očigled takega načina volitev vseeno lahko pritaknejo svoji "večini".

Poročila iz Hrvatske in mnogih drugih krajev Jugoslavije so trdila, da je kljub terorju večina glasovala za opozicijo, kar pa Belgrad zanikava in zagotavlja, da je 80 odstotkov volilec glasovalo za njene kandidate. Hrvati so razglasili te volitve na Hrvatskem za švindal.

Delavska skupina, ki je imela svoje kandidate pod firmo zveze delovnega ljudstva, je nekaj časa smela agitirati in sklicevati shode, ko pa je vlada uvidela, da bi utegnila dobiti veliko več glasov kot bi bilo nji ljubo, je to listo prepovedala.

Jugoslovanska vlada je zdaj že drugič skušala napraviti vtis, da spoštuje demokracijo in da daje ljudstvu priliko, da si poslance v skupščino svobodno izbere. Svet se ji roga radi tega.

Navezadnje je Hitlerjev in Mussolinijev način vendarle postanejši, ker nikoli ne hlinita svobodnih volitev in prepovedujeta celo papirnatopozicijo. Ampak Jugoslavija bi se rada kazala demokratično na ljubo svojima zaveznicama

Čehoslovaški in Franciji, ampak s takimi volitvami se le smeji, v notranjosti pa si še zelo škoduje vrhu tega. Na primer, opozicijo na Hrvatskem in delavsko opozicijo si je s temi krivičnimi volitvami še bolj odtujila.

Neresnična vest
Angleški listi so poročali, da je illinoiska soc. stranka na svoji konvenciji v Decaturju sklenila spremeniti ime iz Socialist Party v Federated Party.

Takega ali sličnega predloga spleh ni bilo pred konvencijo, torej kar ji ni bilo predlagano, tudi sprejeti ni mogla. Vest o spremembi je izmišljena.

Kriza in cerkev
Statističar Herman C. Weber pravi, da šteje članstvo cerkva v tej deželi zdaj 62,000,000, ali milijon več kakor pred letom.

"Pojdi v Rusijo!"
Herman H. Gerling, star 53 let, je bil v Chicagu aretirani, ker je razdaljal pred religinimi uradi "komunistične" letake in v njih "ščuval delavce na upor zoper vlado". Sodnik ga je obsodil na 100 globe in mu ob enem jezno dejal, da naj gre nazaj v Rusijo, če mu ta dežela ni všeč. To pri neukih Amerikancih vedno vleče.

ČEMU PRISKAVATI MEHIKO?

Katoliška podporna in propagandistična organizacija K. of C. je naslovila apel predsedniku Rooseveltu, da naj intervenerja v Mehiki v obrambo preganjanih katoličanov.

Demokratski poslanec J. P. Higgins je pred nekaj tedni predlagal v kongresu resolucijo, v kateri zahteva preiskavo preganjanja, ki ga vrši mehiška vlada nad katoličani v Mehiki. Slična zahteva je bila predlagana tudi v senatu.

Čemu ne rajše preiskavati nasilja, ki jih oblastniki uganjajo nad delavci v Zed. država? Ali pa linčanja črnece? Higgins bo potem vsaj izprevidel, da je v tej deželi več preganjanja in brutalnosti, kakor pa v Mehiki. Ali pa naj Mehika vrne milo za žrago in ona uvede tako preiskavo v tej deželi.

ZASUŽNJEVANJE ŽENSK V NEMČIJI

njenem mnenju premalo. S temi "kontakti" jih hočejo prisiliti, da se poroče s komurkoli, samo da bo več otrok "za čast in slavo domovine".

V Nemčiji je, kakor ugotavlja statistika, osem milijonov neporočenih žensk. Treba je torej, da si najdejo može, in če si jih same ne bodo, se bo potrudila vlada, da ne ostanejo brez njih. — Osem milijonov neporočenih žensk — kakšna izguba za Nemčijo!

Namen te taktike je, ogreniti posebno mladim dekletom delo v pisarnah in tovarnah toli-

ko, da se bi omožile ob prvi priliki. Vrhu tega bo morala vsaka, ki dela v pisarni ali tovarni, služiti eno leto zastoj na deželi, ako se ne poroči pred 25. letom.

Klicane bodo k novačenju, kakor fantje za v armado. Na naboru jih bodo zdravniki preiskali aprila in oktobra vsako leto, in kar bo "potrjenih", bodo morale na kmetije. Edino poroka jih reši te nepravilne.

O zapostavljanju žene pod fašizmom piše članke Ana Jermanova. Čitajte jih!

PODPORNA ORGANIZACIJA, KI JE V VZPODBUDO DELAVSKEMU GIBANJU

Blizu milijon dolarjev podpore delavskim ustanovam. — Briga za socialno skrbstvo

NA polju bratskih podpornih organizacij ima ameriško delavstvo prav malo pokazati. Amerikanci nimajo niti ene, ki bi bila v ponos delavskemu razredu. Nekateri so brezbarvni, toda njih takozvano nepristranost izrabljajo odborniki v svoje koristolovske namene. Druge se ukvarjajo s ceremonijalnostmi v prvi vrsti, ostale pa služijo bodisi klerikalizmu (Kolumbovi vitezi), propagandi za "amerikanizem" (Elks) ali pa so le sredstvo posameznikov, ki hočejo dobičkonosno splezati kvišku. Ti in mnogi drugi nedostaki so vzrok, čemu pretežni del ameriškega ljudstva rajše zaupa svoje zavarovalnine privatnim družbam kakor pa bratskim podpornim organizacijam.

Boljše je v tem oziru med tujerodci. Njih podporne organizacije ameriške proporcije daleč prekašajo. Imajo boljše zavarovalniške razrede, plačujejo več podpor in ob enem so na mnogo višji stopnji socialnega razumevanja kakor pa "angleške" bratske podporne organizacije.

Izmed podpornih organizacij tujerodnih delavcev ima prvenstvo Delavski krog (v angleščini se imenuje "Workmen's Circle") in nje originalno ime je Arbeiter Ring).

Workmen's Circle je podporna organizacija židovskih delavcev. V tem mesecu praznuje 35-letnico. To je edina velika podporna organizacija v Zed. država, ki je bila ustanovljena popolnoma na socialističnih načelih, in edina, ki skoz in skoz aktivno sodeluje v socialističnem in delavskem gibanju v obče. V zadnjih petnajstih letih je prispevala blizu milijon dolarjev raznim delavskim ustanovam na pr., \$80,000 delavskim unijam v stavkah in organizatoričnih kampanjah; \$70,000 v pomoč žrtvam zadnje svetovne vojne; \$25,000 socialističnemu tedniku New Leader ter drugim socialističnim publikacijam; \$15,000 Randovi šoli za socialno znanost, delavskemu kolegiju v Brookwoodu in drugim delavskim učnim ustanovam; \$40,000 za po suši prizadetemu prebivalstvu v Rusiji (l. 1921). Ostale vsote je prispevala za delavske šole med židi in njihovim drugim delavskim ustanovam.

Workmen's Circle ima zdaj okrog 70,000 članov v 710 društvih v 38 državah ameriške Unije in v Kanadi. Imovine ima \$6,200,000, neključeviš vrednost raznih zavodov, dvoran in šol. V Liberty, N. Y., ima zdravilišče za tuberkulozne, v katerem se je zdravilo okrog 4,000 članov. Nad 90 odstotkov jih je okrevalo. Vrednost tega zavoda je cenjena na okrog pol milijona dolarjev. Dalje poseduje ta organizacija sedem letovišč; eno izmed njih je vredno nad četrtilijona dolarjev. V njih dobe člani in njih družine priliko za cene počitnice, poleg pa jim je preskrbljeno za predavanja, predstave in drugo zabavo.

Workmen's Circle je torej ne le podporna ampak tudi socialno-kulturna ustanova. Vzdržuje za otroke svojih članov 100 osnovnih šol, 6 otroških vrtecev in 5 višjih šol. Njeni izdatki sa šolstvo so \$225,000 na leto.

Njen oddelek odraščene mladine, ki posluje na istih principih kakor Socialistična mladinska liga, ima okrog 3,000 članov. Imenuje ga "The Young Circle League of America".

V New Yorku vzdržuje W. C. posebno ustanovo v pomoč članom, kadar iščejo zasluzka, pravnega sveta ali pomoči v kakršnih koli nadlogah. Imenuje se Social Service Bureau. Lani je v njemu iskalo pomoči nad 8,000 članov.

Workmen's Circle ima svoj pogrebni zavod, ki prihrani družinam pokojnih članov mnogo stroškov. V New Yorku poseduje sedem pokopališč v skupni površini 600,000 kv. čevljev, vredna okrog pol milijona dolarjev. Poleg teh ima pokopališča tudi v drugih velikih nasebinah židovskih delavcev.

Vposljenih ima po okrajih 43 zdravnikov in poleg teh še dvajset specialistov. Samski člani, ki hočejo biti zavarovani (Nadaljevanje na 3. strani.)

"SEDEM DNI"

S to številko smo pričeli objavljati novo povest "Sedem dni". Spisal jo je Andreas Latako. V slovenskem prevodu Mile Klopčiča jo je izdala Evalit v Ljubljani, ob enem pa je prevajalec dal pravo ponastis Proletarcu

Roman se godi v božičnem tednu l. 1925 v Nemčiji. Slika tedanji položaj ter delovanje hitlerjevskih fašistov iz gostilniških zasled. Vsi prizori v romanu se izvirje v času sedmih dni. Industrični magnat baron Mangien v Hamburgu si začel siedenja z ljubicjo, ženo visokega častnika v Berlinu, pa zapusti pod pretezo važne konference topogo in otroke v svojem mestu in se odpelje v Berlin.

V napatje baronu pride tovarniški delavec Karl Aht, čigar mati je nekoč služila pri baronovih starih, ko sta bila oba še dečka in se skupaj igrala. V odraščanju so ju razredne razlike čezdalej bolj oddaljavale in končno je nastal med njima nepremostljiv prepad. Karl Aht izgubi zaradi gnjeva do nekdanjega sovratnika pri igračah tudi življenje, ker je posegel pregloboko v baronovo pustolovščino in ljubimkanje.

Mogočen tip v romanu je tudi zdravnik Landau, sin židovskega velebankirja v Nemčiji, ki je zavrgel očeta in njegovo milijone ter se posvetil službovanju najbednejšim med bednimi.

Povest "Sedem dni" vas bo zanimala od kraja do konca. Opozorite nanjo svoje znanec in jim priporočite, da se naj na Proletarcu takoj naroče, kajti samo ta povest — nevičeviš drugega bogatega gradiva v tem listu — je vredna več kot pa znaša celoletna naročnina.

PROLETAREC

LIST ZA INTERESE DELAVSKEGA LJUDSTVA.

IZHAJA VSAKO SREDO.

Izdaja Jugoslovanska Delavska Tiskovna Družba, Chicago, Ill.

GLASILO JUGOSLOVANSKE SOCIALISTIČNE ZVEZE.
NAROČNINA v Zedinjenih državah za celo leto \$3.00; za pol leta \$1.75; za četrt leta \$1.00.
Inozemstvo: za celo leto \$3.50; za pol leta \$2.00.

Vsi rokopiši in oglasi morajo biti v našem uradu najpozneje do ponedeljka popoldne za priobčitev v številki tekočega tedna.

PROLETAREC

Published every Wednesday by the Yugoslav Workmen's Publishing Co., Inc. Established 1906.

Editor..... Frank Zaitz.
Business Manager..... Charles Pogorelec.
Assistant Business Manager..... John Rak Jr.

SUBSCRIPTION RATES:

United States: One Year \$3.00; Six Months \$1.75; Three Months \$1.00.
Foreign Countries, One Year \$3.50; Six Months \$2.00.

PROLETAREC

3639 WEST 26TH STREET CHICAGO, ILL.
Telephone: ROCKWELL 2864.

Konfuzni cerkveni pustolovci

Rev. Milan Slaje — menda frančiškanski redovnik — primerja v mesečniku "Zarji" "fathra" Coughlina dominikanca Girolamu Savonaroli (1452-98).

"Savonarola, ki je deloval v Firenci, je bil mogočen grovnik proti zablodam na verskem in moralnem polju," pravi Slaje. "Krščanska načela je vzel resno in jih hotel praktično izvesti v življenju."

Rev. Slaje konstatira, da se ni cerkev nikdar udinjala kapitalističnim interesom.

Dasi obsega njegov članek poldrugo stran v omenjenem listu, ni nikjer pojasnil, da je prav katoliška cerkev, njej na čelu sveti oče, menila Savonarolo preganjala toliko, da ga je končno prepustila smrti na grmadi. Ako katoliška cerkev ni bila še nikdar udinjana privatnim interesom, čemu je papež dominikanca Savonarolo zavrnil? Čemu ga preganjal, in zakaj je Savonarola v svojih pridigah napadal tedanjega papeža, kateremu je na najodločnejši način odredel tudi pokorščino? Mar ni ta hvaljeni Savonarola papežu in cerkvi zalucil v obraz, da je udinjana grehu in izkoriščevalcem?

Rev. Slaje bi bil poleg tega lahko tudi pojasnil, da je bil Savonarola tip Hitlerja, kajti verjel je v seziganje knjig, ki so se mu zdele prevratne, pregrešne in krivoverške. Poskrbel je, da je bilo to njegovo mnenje tudi realistično izvršeno.

Rev. Slaje mora verjeti, da je papež nezmotljiv. Vsak duhovnik, ki v to dogmo zadvoji, greši. In če se papežu upre, ali pa moralno podpira koga drugega v uporabi zoper vidnega poglavarja cerkve, smrtno greši. Rev. Slaje je torej storil smrtni greh, četudi ga lahko opraviči, da je sveta cerkev pozneje postopanje papeža Aleksandra VI. s svojimi tolmačenji dogodkov in persekucij omilila. Ampak dejstvo je, da je bil Savonarola izobčen iz cerkve in da je bil v Rimu sezgan na grmadi.

O duhovniku Coughlinu pravi Rev. Slaje, da je na gospodarskem polju enako mogočen in neustrašen grovnik proti krivicam in trdosrčnosti, kakor je bil Savonarola proti zablodam na verskem in moralnem polju.

"Kaj uči Father Coughlin?" Tako vprašuje Rev. Slaje in nato odgovarja: "Nič novega, pravzaprav. Stvar je tako stara, kakor je staro krščanstvo: krščanski ljubezen in pravičnost."

Tako je nevedoma izpustil mačka iz žaklja. Nad svetom vladajo krščanske vlade že dolga stoletja. In nad temi vladami je bdela sveta stolica istotako dolga stoletja.

Kako to, da ta prevladajoča sila ni bila v stanju odpraviti krivic in izkoriščanja in ti dve svojstvi nadomestiti s "krščansko ljubeznijo in pravičnostjo"?

Mar Rev. Slaje misli, da bo en irski duhovnik, ki se je s svojim darom oratorstva in razumevanja psihološkega razpoloženja ljudstva pognal v ospredje javne pozornosti, jačji v "krščanskih naukih", kakor so bili papeži, Savonarole in drugi?

Coughlin je le bežen pojav — meteor, ki je zažarel in vrazverno, neuko ljudstvo se je zagledalo v ta blesk, ker je naučeno verjeti v znamenja, čudeže in odrešenike.

Člankar piše nerensnico, ko trdi, da je ljudstvo dobilo v duhovniku Coughlinu težko pričakovane voditelja, ki ga popelje do zmaga nad krivičnim kapitalističnim sistemom.

Zmaga nad kapitalizmom ne more pomeniti drugega kakor odpravo kapitalizma. In kaj potem? Ker bo Rev. Coughlin kapitaliste in njihov red porazil — ali bo postal marksist in uvedel socializem? In če ne veruje v socialistično uredbo, s kakšno drugo gospodarsko uredbo bo nadomestil kapitalizem?

"Krščanska ljubezen in krščanska pravičnost" ni nikak sistem. To so le besede, ki se jih lahko uporablja ob nedeljah v pridigah. V praktičnem življenju pa so brez pomena. Katoliški kapitalist, ki gradi cerkve, podpira papeža in daje v bogajme tudi Fathru Coughlinu, izkorišča katoliške, protestantske in svobodnomiselnice delavce. Prav tako vsak drug kapitalist. Nobena krščanska ljubezen ne spremeni tega gospodarskega zakona pod kapitalizmom. Rev. Slaje pa ni za odpravo kapitalizma, in Father Coughlin tudi ne. Torej se oba igra z besedami, s takimi besedami, kakršne v sedanji krizi med izkoriščano, obubožano maso najbolj vlečejo!

"Boj kapitalizmu, ki si polni skrinje z denarjem, okrvavljenim od žuljev trpinov — to je jedro Coughlinovega nauka," piše Slaje.

In dalje: "Radikalen je ta nauk... Gotovo, saj je bilo krščanstvo vedno radikalno in neizprosno radi sebičnosti, ki je mati kapitalizma."

Od kdaj pišejo in govore katoliški duhovniki ta jezik? Le zadnjih par let, ko so vsled krize primorani, da s takim blufanjem obdržijo množice pod svojim okriljem. Ni pa res, da je cerkev v vojni proti kapitalizmu, in še manj, da je za odpravo kapitalizma, pač pa mu služi. To, kar počno verski pridigarji v svojem boju proti kapitalizmu, je le slepiš, da odvrnejo množice od tistega gibanja, ki se resno, od vsega svojega postanka bori za odpravo sedanjega sistema in za socializem.

V članku Slajeta je tudi sledeči stavek: "Demokratski administraciji je v prvi vrsti na tem, da se čim dalje vzdrži in vodi isto maselno gospodarsko politiko, kot jo je vodila dolga leta njena sestra republikanska stranka."

To smo mi konstatirali že davno in ob vsaki priliki tudi l. 1932, ko so slovenski duhovniki v Ameriki in slovenski katoliški časopisi, zaeno z vso katoliško cerkvi v tej deželi delo-

DEMONSTRACIJE PROTI "PRODAJNEMU" DAVKU

Illinski guvernir Horner se je zaeno z drugimi demokratskimi voditelji potrudil, da je bil kmalu po uveljavitvi federalnega reliefa v Illinoisu sprejet takozvani sales tax, ki obdružuje potrebitine. Pred tedni se je Horner pognal v boj, da ta davek zviša z 2 na 3 odstotke, ob čem pa je predlagal sales tax tudi na razne druge potrebitine, n. pr. na razsvetljavo, ki jo imate v stanovanju itd. Ko bi bili k zdravniku in bi vam računali \$3, ali \$2, bi morali plačati na vsak dolar 3 cente "prodajnega" davka. Ravno tako od računov sobozdravnika,

odvetnika, trževca in sploh od vsega, ker so more o' dvčiti.

Na ta način obdružujejo lakajni privatnih interesov ljudske množice, zato da ohranijo profite privilegiranecem, kupičerje bogastev in svoj luksus. Illinois Workers Alliance je s sodelovanjem socialistične stranke vprizorila v Springfieldu proti temu davku demonstracije, ki jo predstavlja gornja slika. Brezposelni in drugi delavci so zahtevali namesto prodajnega davka uvedbo davka na profite in dedičine imovitih slojev.

vali na vse kriplje za zmago demokratske stranke. Zdj pa se napravijo nedolžne, se skrivajo za Coughlina, ki napada predsednika Roosevelta, demokratsko stranko in kogarkoli, pa pravijo, obe stranki sta enaki, to je, obe zanič za ljudstvo.

Ampak stavimo lučko v Lemontu, da tudi prihodnje leto, kljub temu spoznanju, ne bodo agitirali za socialistično stranko, pač pa za demokratsko in republikansko.

Klerikalizem ne more biti pošten, ne pravičen, ker je ves prežet hinavščine, zaslepljevanja in službovanja tiranom in sistemu izkoriščanja. Noben Coughlin ne spremeni te resnice.

Tudi pri "A. D." so se odrezali

Na isti klavir, kakor Slaje v Zarji, sta zaigrala tudi urednika katoliško prerogajnega dnevnika Ameriške Domovine.

"Father Coughlin je borec za socialno pravico... ki se je uspešno dvignil proti velekapitalu, a ob enem izkoriščajočemu socializmu in komunizmu... Kot pravi Father Coughlin, sta oba enaka: kapitalizem in komunizem! Eden vas bije polevici, drugi po desnici..."

Socialisti, posebno slovenski, so največje ničle, pravita dalje škribanta v A. D., dočim se je "Father" potegnil za ameriškega delavca in farmerja v največji sili...

Tako smo zbiti na tla, potlačeni v ničle, dočim Father v Detroitu toleče po Rooseveltu, govori o finančah, zahteva bonus za vojake, kritizira bankirje in ob enem rohni proti socializmu in komunizmu.

V Italiji pote pobožna mlada dekleta kri s čela, na Kubi se dogajajo čudeži in v Lurdu so priredili katoličani romanje, da pri čudodelni groti izprosijo svetu mir.

Čudne reči se gode. Ampak le kje se je Father Coughlin naučil boja proti "kapitalizmu"? In če propagira socialne reforme — ali jih je morda ukradel iz socialističnega in komunističnega minimalnega programa, pa se zdaj hlina, kakor da so njegova iznajdba?

Kdo ga je naučil kritizirati demokratsko administracijo in predsednika Roosevelta? Pa ne, da bi bral ta ali oni časopis socialističnih ničel in socialistične brošure, kjer si je nabral idej za svoje pridige?

Vse je mogoče. Kajti dogodilo se je, da je pričel demokratski dnevnik poveljevat kritika in napadalca Rooseveltove administracije, dasi jo je še večerj slavil prav tako in velikokrat še bolj, kakor v izdaji z dne 6. maja pridigarja v Royal Oaku.

Kar se nas tiče, imamo v tem dirndaju med demokrati zastonsko zabavo in pa novo zadoščenje ter potrdilo, da smo bili v svojih izvajanjih, v svojem programu in v svojih provokovanjih do pike v pravem.

Ljubezenske zadeve v Nemčiji

Poročna svečanost Hitlerjevega ministra Goeringa je bila bolj pompozna reč, kakor pa poroke kajzerjevih princev pred svetovno vojno. Hitler ve, da imajo Nemci zelo radi parade in cirkus, pa jim nudi oboje.

Ampak vsi zaljubljeni v Nemčiji niso tako srečni, kakor Goering. V Breslavi si je nacijski glavni stan preskrbel imena arijskih deklet, ki so zaročene s fanti židovskega pokolenja. Pred stanovanjem teh "izdajalskih" deklet so nato nacijske čete paradirale s trombami semintja in vpile v zboru: "Sramota! Sramota!" V paradi so nosili napise z imeni teh deklet in psokvami. Tudi trotoar pred hišami obsojenk so pobarvali s črkami "Sramota!"

Predstavite si še bol in plač teh deklet, rentačenje njih očetov "nad sramoto", obupni jok mater, ki ne vedo, ali naj bi svoje hčere tolažile, ali jih kregale, pa imate popolno sliko.

Novica, ki se ne dogodi

Guvernir države Georgia je odredil mobilizacijo milice, njenemu poveljniku pa ukazal, da naj protiktira stavkarje v tekstilnih tovarnah, ker so njihove zahteve za odpravo neznošnjih razmer in izkorščanja povsem upravičene. Dalje mu je ukazal, da naj milica razoroži vse kompanijske stražnike, ki provocirajo delavce in jih aretirajo. Prepreči naj dovažanje skebov, kar pa jih je že v stavkovnem okrožju, naj jih izžene. (V resnici se je dogodilo vse ravno nasprotno.)

Nobene razlike

Pri županskih volitvah v Chicagu aprila to leto je zmagal demokrat Kelly. Proti njemu ni bilo nobenega resnega kandidata, ker so kapitalisti in celo republikanski časopisi, kakor je Chicago Tribune, agitirali za demokratskega kandidata. Torej je vendarle res, da med demokrati in republikanci ni nobene razlike! Ampak nekateri navni demokrati tega že z zmerom ne verjamejo in vpijejo o republikancih, kot da so to čisto nekaj drugega kakor pa stranka, ki ima osla za svoj grb.

Borec za svobodo in pravičnost so bili v življenju najbolj napadani. Svet jih je pričel ceniti šele v zgodovini.

"Grandsons"

Ker se še vedno nahajam pod mogočnim vtisom Adamičevih "Vnučkov", sem se namenil podati svoje skromno mnenje o knjigi, katera glede hvaležne in dobro obdelane snovi, nadkriljuje celo njegovo knjigo "The Native's Return".

V Vnučkih nam je avtor odkril sodobno Ameriko z vsemi njenimi hibami in vrtilinami. Vnučki so zanimiva studija ameriškega ekonomskega, kulturnega in socialnega življenja. Spretnim cinizmom in dovršeno tehniko nas Adamič seznanja s karakterji in problemi, za katere se povprečni Amerikanec nit ne zmeni. Poleg avtorjevih nazorov, vsebuje knjiga pomanjše zanimivih življenjskih epizod, z obširno — skoro preobširno biografijo značajev — vmes je pa vpleteno delavsko propagandno in vžgojevalno čtivo. V tej knjigi se je Adamič očitno osvoobil Menckenevega vpliva in krenil na lastno pot. Kljub temu, da je razmeroma še mlad, pa gleda v življenje skozi očala zrelega moža. "Vnučki" so strogo realistična povest, brez vsake mitološkega primesi. Adamič ima ne samo izredni dar opazovanja, temveč pozna tudi globino človeške duše kot malokdo. Njegovi dialogi so umetniško dovršeni — vsaki zase je biser, ki se vspreodno pretvarjajo v harmonično celoto in se ob koncu povesti zaobljujejo v bleščeči literarni diadem. Poglavlja dičijo napeti doživljaji številnih junakov, kateri zastopajo vse sloje ameriškega naroda. Psihološko se ti junaki znatno razlikujejo, kar daje knjigi pestro sliko in privlačno silo. Materializem in idealizem se obupno borita za nadoblast — vmes se pa pojavljajo slabici in oportunisti, ki pa prej ali slej podležejo.

Centralna figura te knjige je Peter Gale, vnuk slovenskega priseljence Antona Galeta. Peter je redek pojav v vrtincu ameriškega življenja. Kot spretnemu časnikarskemu poročevalcu, se mu obeta sijajna kariera — toda njegov idealizem, iskren značaj in pa potepuška narava, se odločno upirajo materialističnemu pojmovanju povprečnega Amerikanca. Ker se ne more živjeti v položaj, koleba kot groteskna senca med dvema svetovoma, dokler ne zmaga v njem človek. Na svojih potih zaide Peter tudi med radikale, ki mu vsled iskrenosti postanejo simpatični. Kljub temu, da v njih gibanje ne poseže aktivno, jim je vendar v znatno pomoč. Peter Gale je eksponent ameriške delavske inteligence, brez katere je vsako uspešno gibanje nemogoče.

V ostrem nasprotju s Petrom je pa njegov brat Andy. On je tipičen ameriški butleger in raketi. Andy je brezobziren materialist. V doseg svojih ciljev gre tudi preko trupel. Politično se udejstvuje v republikanski stranki, od katere ima tudi zaščito v svojem umazanem poslu. Kot egoist ima o življenju

le nejasne pojme. V pravnih zadevah ga zastopa korumpirani odvetnik Schultz. Oba pa delita ogromne dobičke z butlegarskim carjem Al Caponijem. Andyjev konec je tragičen.

Njuna sestra Margaret je produkt povojnih razmer. Kot umiljena se je spoznala s lastnikom in jeklarskim magnatom Stedmanom — se z njimi poročila in danes se biva Meggie iz "Hunky" četrti koplje v razkešu ter se z gnejom v sruco spominja svoje "plebejske" mladosti. Margaret predstavlja izrazit tip ameriške denarne aristokracije. Simbol militantnega delavskega gibanja pa tvori Margaretin bratranec Jack Gale in njegova žena Mildred. Oba sta aktivna v uniji I. W. W. in socialistični stranki. Jack ima burno zgodovino za seboj. Ponočno ga najdemo na barikadah. Po porazu pa seveda v ječi. Preganjan kot zver, ostane neomajan v svoji veri v bodočnost delavskega razreda, dokler ga najeti lopovi zavrtno ne umore. Mildred se pa po tem tragičnem dogodku izseli v Rusijo, kjer nadaljuje s svojim literarnim delom.

Adamič je v tem poglavju krepko osvrknil po ameriški justici in njenih metodah.

Zanimiva osebnost v tej knjigi je tudi Roger Smith, urednik meščanskega časopisa. V njem je avtor ilustrirali tisti aparat, ki je poleg radia in kina najvažnejše propagandno sredstvo za zavajanje navadne ameriške mase. Breznamenajni Smithi, ki so na prodaj za denar vselej in vsakomur, tvorijo hrbenico današnjega sistema v tej deželi. Adamič je v tej knjigi obdelal skrajno široko in bogato polje. V njej kipi mladostna sila — polna razkošja, energije in življenja! Z njo si je avtor izklesal spomenik, ki bo v ponos še poznim rodovom.

Frank Česen.

(Ako si te zanimive Adamičeve knjige še niste naročili, pišite pošto na knjigarni Proletarca. Stane \$2.50.)

Problem naše agitacije po naselbinah širom Zed. držav

Chicago. — Na seji kluba št. 1 JSZ v petek 24. maja bodo govorili o petem predmetu Chas. Pogorelec, ki je bil tri mesece na agitaciji v zapadnih državah. Joško Oven, ki je bil nad teden dni na govorniški turi v Ohio in Penni, ter Frank Zaitz. Potem bo razpravljali.

Tajnik bo v dvorani že ob 7. zvečer, ob 7:30 pa se prične seja. Pridite časno, da ne zamudite važnih poročil in čitanje zapisnika. — P. O.

Emma Adler umrla

V Curihu v Švici je umrla žena tajnika socialistične internacionale, sodružica Emma Adler. Rodbina, iz katere izhaja, je dala socialističnemu gibanju že mnogo voditeljev.

Iz Johnstowna, Pa.

Majska slavnost kluba št. 5 JSZ, ki se je vršila dne 4. maja je prav povoljno izpadla in udeležba je bila zadovoljiva. Program je bil dobro izvajan. Člani so bili tepe uspeha veseli, posebno še tisti, ki so imeli opravka s pripravami.

Spored je otvoril tajnik Kluba s. Pobby s kratkim nagovorom. On je tudi vodil program. Prva za njim je nastopila Frances Langerhole in deklamirala anglešk pesnitev "Labor" (spisal Bud McKil lup). Nalogo je dobro izvedla. Sledila ji je 12-letna Amelia Nahtingal, ki je v lep slovenski deklamirala Ivan Molekovo "Skozi mrak". Močan aplavz je pričal, da je njen nastop avdienci ugajal. Tretji v sporedu je bil 14-letni Dominik Glavač, ki je zanosito deklamiral "To Labor" (Charlotte Perkins Gilman). Navzočji so ga nagradili z odobravnjem.

Nato je sodružica Theresa Glavač v kratkem govoru obrazložila igro "Krst revolucije" v Rusijo, kjer nadaljuje s svojim literarnim delom.

Mr. Ivan Pike bi imel med dejanji nastopiti v slopospevu, pa se je zakasnil, zato je bil zadnji v sporedu. Zapel je Marseljezo in Socialistično kolednico. Na klavirju ga je spremljala Miss Pauline Klavčević. Oba sta napravila dober vtis. Ti dve pesmi je za slopospev priredil John Potokar, pevovodja zboru "Bled".

Klub se njemu in vsem drugim za sodelovanje iskreno zahvaljuje. Vse priznanje tudi nečlanom, ki so pomagali v igri, z deklamacijami in petjem.

Po programu so se nekateri zabavali ob zvokih tamburšev drugi pa v spodnjih prostori. Sodruzi so razpečavali "Majski Glas", med mladino pa se je razdalo precej izvodov prvomajske izdaje "New Leader".

Odbor kluba št. 5 JSZ.

Piknika soc. stranke v Riverview ne bo

Chicago. — Bilo je oznanjeno, da se vrši piknik soc. stranke čikaškega okraja v parku Riverview v nedeljo 23. junija. Ker pa je park pod upravo reverberija, ne dovoli, da se bi prodajalo opojne pijače, brez teh pa si po odpravi prohibicije piknika ni mogoče misliti. Zato je pripravljali odbor najel za naš piknik Pilsen park na 26. cesti. Vršil pa se bo na drug datum — namreč v soboto 24. avgusta popoldne in zvečer.

Obnovite naročnino!

Ako Vam je naročnina na Proletarca potekla, prosimo, obnovite jo čimprej!

V NEDELJO 19. MAJA KONFERENCA J. S. Z. V WAUKEGANU

V nedeljo 19. maja se vrši v Waukeganu, Ill., konferenca zastopnikov klubov JSZ in društev Prosvetne matice. Vsi klubi in društva v okrožjih Chicaga, Milwaukeeja, Sheboygana in Waukegana so dobili že pred tedni povabilo, da izvolijo delegate. Večinoma so to storili.

Potrebno je, da pride na to zborovanje čimveč članov klubov in društev, in da se vsi skupno zavzamemo za pojačanje AKTIVNOSTI te konference. Suhoparnost in jamranje, da se ne more nič opraviti, najpusti vsakdo doma, ker se s pesimizmom ubija le veselje tistim, ki hočejo biti delavni.

Pred nami je mnogo vprašanj, na primer, kako si bi naselbine tega okrožja lahko pomagale druga drugi v agitaciji. In pa — čemu ne storimo več za organiziranje tu rojene naše mladine?

Na prejšnji konferenci je bilo priporočano, da naj bi imeli

vsako leto enkrat skupno manifestacijsko zborovanje za vse te naselbine, in sicer v Waukeganu, ki je centrum med njimi. Sugestiran je bil v ta namen Labor Day, ki bo v ponedeljek 2. septembra. Na tem zborovanju bo treba o tem definitivno sklepati.

Konference se lahko udeležijo poleg zastopnikov vsak član in somišljenik. Čim več timbolje.

Popoldne pa bo v veliki dvorani vprizorjena slovitna socialna drama "Rdeče rože". Ponoje jo igralci in igralke dramskega odseka kluba št. 1, ki so jo dne 5. maja vprizorili v La Sallu v napolnjeni dvorani Slovenskega doma.

Po sporedu se prične domača in plesna zabava. Naše kuharice bodo poskrbele, da bo vsakdo lahko večerjal v domu.

Občinstvo v vseh omenjenih naselbinah je vabljeni, da pride v nedeljo 19. maja v Slovenski narodni dom v Waukeganu v čimvečjem številu. — P. O.

ANDREAS LATZKO:

SEDEM DNI

ROMAN. — Poslovenil MILE KLOPČIČ.

I.

Prve sence svetega večera so padale v zakajeno sivino kolodvorske lope, ko je hamburški brzovlak s precejšnjo zamudo zapeljal v Berlin. Stresel je na peron nenavadno gost množico potnikov, trgovskih zastopnikov, ki so zadno uro pred praznikom hoteli k svojim družinam, in več sto mornarjev dopustnikov, ki so morali tja čez k Anhaltskemu kolodvoru ter so se v skrbeh za ogroženo zvezo brezobzirno prerivali skozi gnečo. Množica je hitela mimo barona Mangiena, ki mu je bilo všeč prešerno vrvenje mornarjev, saj se je tako prijetno razločevalo od dražee solidnosti številnih družinskih očetov. Gloriole, ki so si jih sami natikali na glavo, delati se važnega, tega baron Mangien pri teh kruhoborcih ni mogel prenesti.

V resnici pa je prav dobro vedel, zakaj mu grede te uboge pare tako hudo na živce. Spominjali so ga na prizor pri njegovem odhodu, na edini očitajoči stavek, ki si ga je bila njegova žena to pot popolnoma proti svoji navadi dovolila.

Kajpada je imela prav. Ni dvoma, da preživi vsak povprečnež sveti večer v svoji družini. Toda kako nespametno je bilo sklepati po tem, da bi si moral generalni ravnatelj in glavni delničar Mangienove tovarne tem prej privoščiti oddiha. Kaj ni bilo jasno kakor beli dan, da zahteva povečana odgovornost omejitve? Nemogoče je ravnateljevati tovarni, ki zaposluje štiri tisoč delavcev, zahtevati družinsko srečo kakšnega krošnjarčka!

Mučni hip slovesa, ko je stal pred svojo ženo kakor lažnjiv šolarček, je bil zapustil v njem grenak občutek. Da bi se ga znebil, si je baron govoril, da je odpotoval le iz kljubovalnosti. Ena sama nežna beseda bi bila zadostovala, pa bi bil ostal doma.

Zasačil se je bil v tej samoprevari, ko je stopil na polzki, od megle vlažni trg pred kolodvorom ter zagledal berlinske svetlobne reklame, kako se vsipljejo v mrak. Kakor hitro je stopil v morje hiš, je izgubil vse pomisleke in čemernost. Misli je na strastno prigravarjanje svoje ljubice na telefonu — kako naj bi prosilko, ki si je že z besedami trgala obleko s telesa, odbil na ljubo svoji ženi, ki se ji je zdelo nevedno njene časti, da bi se začela boriti za svojega moža. Po skoraj dvanajstletnem zakonu mu je dvanajstkrat bolj prijalo, da je bil še zmerom oblegan in zaželen.

Ravno je hotel nestrpen poklicati številko svojega nosačca, pa ga je že zagledal, kako krevsa proti njemu, težko obložen s prtljago, in zmerja mornarje, ki niso pustili nikogar do avtomobilov. Res je pravkar zadnji taksi z vso naglico odpeljal — vriskajoči mornarji so stali na stopnicah avtomobila in celo zadaj na mreži za prtljago — in baron je moral biti vesel, da je jedva še utegnil rekvirirati zase klavno kočijo.

Ko se je predpotojna ciza ropotaje premaknila, je Mangien pozabil jezo in nestrpnost ter obžaloval le, da ni blizu nobenega časniškega fotografa, da bi ovekovečil prihod največjega avtomobilskega tovarnarja Nemčije v kočiji v Berlin. Toda ta humoristična plat ga je kmalu nehala zabavati, ker se nihče od mimohitečih šoferjev ni zmenil za njegovo mahanje in klicanje in je tok množice iz mestnega središča na vsakem križišču ustavljal to polžjo vožnjo. Kakor neizčrpen rezervoar se je praznila trgovska četrt, obložena s plenumom s drvele trume plenilcev iz plamtečega mesta.

V odprtem vozu, s sanjavo, vlažno meglo na ustnih, z vseh strani prehitvan v hrušču in trušču, je izgubil baron zadnji ostanek svoje potrpežljivosti, ko je v gneči in vrvenju pred Brandenburškimi vrati obstal njegov voz kakor plašen pešec in je stari kočijaž dvakrat zamudil priložnost prehoda.

Še bolj kakor izguba časa pa ga je prav za prav togotila njegova lastna razdraženost. Krotiti se je moral, sicer bi bil planil z voza, tako glasno je gmel iz oglušajočega trušču v deset tisočkratnem odmevu očitek njegove žene v njegova ušesa. Vsaka posamezna človeška kapljica v mimo drveči reki je imela isti cilj, vsakdo je hitel domov, samo on je sedel vstran v staromodni kočiji, dvignjen, tako rekoč na sramotni oder postavljen kot

edini, ki se pelje proč od svoje žene in otrok k ljubici.

Njegova jeza si je iskala duška v glasnem zabavljanju in morda bi se bil baron dejansko lotil kočijaža, toda tedaj je prometni stražnik dvignil svojo belo rokavico ter tretjič odprl prehod. Ali se je hotel stari mož zavzeti za užaljeno čast svojega poklica ali pa je hotel samo stresti svojo jezo nad neobogljeno živaljo; kljusetu, surovo prebujenemu iz njegovega dremanja, je spodrsnilo ter se je zgrudilo na oje, ki se je zlomilo.

Zamuda na železnici, in zdaj še ta nesreča! To bi utegnulo vse pokvariti, če bi gospodoma v hotelu postalo čakanje predolgo! Bajje važna konferenca mu je služila za izgovor za popotovanje, alibija ni smel zamuditi. Namestu da bi zdaj še dolgo iskal drugega vozila, je baron naprosil nekoga siromašno oblečenega moškega, naj mu nese prtljago do bližnjega hotela.

Toda možki je vzrojil kakor blazen, skočil k baronu, da bi mu iz največje bližine pogledal pod klobuk, brenil kovčega in zakričal:

“Vam — vam naj pomagam? Kar sami nesite svojo ropotijo!”

Mangien se ni mogel spomniti, da bi bil že kdaj srečal tega človeka. Druge roke so naglo segle po kovčegih in razjarjen obraz je izginil, preden si ga je utegnil baron natančneje ogledati.

Če ne bi bil imel zamude, ki ga je priganjala k naglici, bi vsekakor težko prezrl, da preži njegov neznan sovražnik izza reklamnega stebra nasproti hotelskemu vhodu, zaničljivo muzajoč se nad izkazovanjem spoštovanja s strani osebeja, ki je prihitelo iz hotela. Kakor roj z verige spuščeni psov so se vzpeli livrirani strežaji po bogatem gostu, tekmujoč za milost, kdo bo smel nesti njegovo aktovko. Zlato obšite čepice so letele z glav, globoki pokloni so spremljali velikega moža v vežo, razsvetljeno kakor sam solnčni dan. Šele potem, ko je ostal vratar sam, si je upal tujec iz svojega skrivališča, se obotavljaje približati ter si dal potrditi, da je pravkar dospel gost res bogati baron Mangien iz Hamburga.

“Si jo izkupil v njegovi tovarni?” — je povprašal vratar, radoveden zaradi mrkega pogleda in sovražnega glasu, toda čudaški možakar sploh ni odgovoril, odhitel je ter se ustavljal šele, ko ga je na prvem križišču zadržala zaježena množica. Malo je manjkalo, pa bi se bil znova vrnil, njegov pogled je obvisel na visoki stehi hotela. Ves zamišljen je nepremično strmel vanj, kakor da bi bil mogel skozi zidove in stene opazovati sleherno kretinjo osvraženega nasprotnika.

Karl Abt — tako se je pisal siromašno oblečeni mož z močnimi, zgaranimi proletarskimi rokami — je bil vnet obiskovalec kinematografov, dal pa si je izvabiti denar iz žepa samo, če so razstavljene slike kazale elegantne dame in omamljeno lepo oblečene lahkoživce v različnih prizorih njihovega lenuharskega življenja. Kako žive siromaki, tega mu ni bilo treba kazati na platnu. O nesnagi in pomanjkanju, predmestnih beznicah in stanovanjskih kasarnah je vedel že tako in tako več, kakor pa mu je bilo ljubo.

Kot posledica tega korenitega proučavanja so se vgnezdile v njožnjani tovarniškega mehanika Karla Abta nepremakljivo trdne predstave o življenju bogatega človeka. Pogled na elegantno oblečeno voščeno figuro, svilena spalna obleka v izložbi je zadostovala, da si je dal zavrteti pred svojim notranjim pogledom iz sto filmov zrezani in spet zlepljeni trak, ki je ležal v njem pripravljeno kot ponazoritev pojma “udobno življenje”.

Tako je zdaj mimo sovražno iskreeh se oči drsel film “Odpotovanje odličnega moža”, ki so ga sprožili svetlo rumeni Mangienovi kovčegi. Gladko obrit strežaj je skrbno zložil več oblek s svileno podlogo v kovček. Potem je prevzel torbe iz škripajočega svinjskega usnja šofer. Tu pa se je film nenadoma pretrgal. Pregelno ga je presenetljivo vprašanje, kaj neki je napotilo barona v Mangiena, ki ima v Hamburgu ženo in otroke in v novo zgrajen “knežji dom”, v Berlin — na sveti večer?

(Dalje prihodnjic.)

POMORSKA TRDNJAVA

Na sliki je ameriška vojna ladja “Pennsylvania” na manevrih blizu Los Angelesa, potem pa pri Havajih. Večina vojne flote Zeddrav je sodelovala v njih. Par mornarjev je bilo po nesreči ubitih. Muncijski magistrati pa kujejo profite. Kot smo že komentirali, troji ameriška vlada za oboroževanje na suhem, na morju in v zraku zdaj več kot kdaj prej v mirnem času.

Simon Kavčič:

POGLED SKOZI PROŠLOST

(Nadaljevanje.)

Ničesar ne osvetljuje odnošajev med ljudmi bolj, kakor intimna zasebna pisma, v katerih se prizadeti vedno izražajo do pike kakor mislijo.

V prejšnji številki sem pričel z objavljanjem pism Freda Pečeta. Tu je drugo njegovo pismo, datirano septembra 1905, v času ustanavljanja Proletarca, ki se glasi:

Chicago, septembra 1905.

Čenjenj soarug Kavčič: — Gradivo, ki Ti za pošiljam v tem pismu, je za “Naprej” (v starem kraju Opomba u.). Imel sem ga napisanega že pred tednom, toda ga nisem odpisal, ker sem čakal v socialnem klubu rezultata napram Konde zaradi tvoje protesta. Konec je bil to: Konda se je zoperstavil natisniti tvoj dopis v Glasu Svobode, ravno tako ni hotel, da bi to v listu priznal. Na to njegovo izjavo je klub z vsemi proti enemu glasu (Frank Mladicev) proglasil list Glas Svobode nesocialističnim. Izbran je bil poseben odbor, da to naznani centralnemu odboru socialistične stranke. Ta sklep je torej sličen bojkotu.

Nato je nas Konda imenoval anarhiste in iz kluba izstopil. To je bila najbolj zivačna seja, kar se jih je še pri klubu držalo. Za imenovanje klubov dopis, oziroma izjavo, je uvod napisal Zavetnik, tvarino jaz, o Glasu Svobode pa Ti sam naredi konec, ker Ti je ravno toliko znano, kakor nam drugim.

Svetujem Ti, dopisati ravno tako kakor prejšnjemu — “Naprej” s tvojim dodatkom, “Naprejev” urednik pa naj iz tega sam izda dopis. Priložen je temu pismu dalje cirkular, ki je bil odposlan društvom SNPJ. Ako se društva za zadevo ne bodo pobrigala, tudi mi ne moremo z njo siliti naprej, opozorili pa smo nanjo zagledali, da javnost ne bo sodila vseh čikaških Slovencev za bandite.

Petričeva pisma tebi so bila na klubovi seji prebrana, ker so veliki banditi SNPJ izrekli, da Te je on nahajuskal. Dobili pa so dregljaj v nos, kakor so ga nevedoma iskali.

V kratkem Ti bom več poročal o čikaškem gibanju. — Tvoj Fred Petsche.

V arhivu imam pismo F. Petscheta z dne 6. februarja 1906, v katerem resignirano poroča o težavah pri novoustanovljenem Proletarcu, o svojem delu pri njemu in o razočaranju. Pismo se glasi:

Chicago, Ill., 6. februarja 1906. Dragi Simon Kavčič! — Gotovo mi boš oprostil, ako Ti moj posel pri Proletarcu, razodenem, da Ti bo jasno, čemu Ti nisem preje pisal.

S pošto imam silen trubel. Prvo številko Proletarca sem moral popolnoma prestaviti v angleški jezik. Pri takem poslu zamudim največ časa pri iskanju angleških besed v “dictionarjih” (besednjakih). Kajti popolne angleščine more biti zmožen le kak urednik.

Poleg tega je bilo treba napisati 1200 naslovov in urediti za pošto. Potem pa še poslovno knjigo sestaviti s 670 naslovi, ki so bili predloženi pošti za plačane naročnike.

Vse to je drugo številko zamudilo, kajti prej omenjeno delo je mo-

ralo biti storjeno predno so prvo številko na pošto sprejeli.

Kapitalistični list, ko se ustanovi, od začetka seveda lahko izhaja z znankami, dokler ne dobi dovolj naročnikov za privilegij, ki mu pravijo na pošti “second class mail”. Ampak za Proletarca je vse drugače. Ako bi mi morali to storiti, bi vsa moč skrvavela.

Za prvi dve številki smo založili za poštino \$17, znašala pa je \$16.74, to je, brez Chicago in Avstrije. Kajti v Chicagu za mesecnik ni privilegija drugega poštnega razreda, oziroma v nobenem mestu ne, kjer mesecnik izhaja. V tujezemstvo pa je treba prilepljati znamenje v vsakem slučaju.

Ako nam bo za Proletarca privo-ljen na pošti Second Class Mail, kar je sedaj skoro gotovo, bomo imeli plačati le 90c za razpošiljanje obeh števil, to je, januarске in februar-ske. Kar smo plačali več, nam bo po-šta vrnila.

Ampak s to rečjo imam silovito dela. Od kar je izšla prva številka Proletarca, nisem šel niti petkrat spat pred polnočno uro.

Ameriška pošta ima za liste velike ugodnosti in nizki poštinski. Ampak le, ako dobe privilegij II. poštnega razreda, kakor sem Ti že omenil. Zato se večina novih časopisov poslužuje zvičaj in laži, da si dobe to olajšanje. Njih lastniki, oziroma odborniki, morajo vsled tega krivo pričati, toda zakon pravi, da ako se komu pri tem dokáže, da je predložil neresenične podatke, zapade kazni najmanj do dve leti ječe.

Mi imamo veliko sovražnikov. Lahko bi nas eden ali drugi zatožili po-šti vsak hip, ako bi kaj zasumili, ali zasledili. Zato naših težkoč nisem hotel razlagati v javnosti, pojasnil pa sem celo zadevo na seji odbornikov Proletarca. Raztolmačil sem jim, kaj sem za list storil in kako sem si zamislil vsa stvar, da bo izvršena po-šteno in dobro za nas, v slučaju, da bi imeli neprilike zaradi denuncija-cij.

Na seji je bilo v razpravi o tem veliko negotovosti. Nekateri so se ball, drugi so izražali pomisleke. Zagotovil sem vse, da bomo nalogo po-srečeno izvršili.

Ko pa je bila takorekoč dosežena, se je spet pojavil v odboru osebni spor, duhovi so vzkipeli in An-ton Prešeren je dejal, da ni nihče od-govoren, če se pri tem kaj takega pripeti, da se bi izkazalo, da sem do-segel stvar z lažjo.

Mislil, da Ti prepira med menoj in Prešernom ni treba posebej raz-lagati. Vzrok boš lahko razvedel tudi iz pisma, ki sem ga poslal klubu. Tu bodeš sam lahko sodil vse in tudi spo-znal, da nisem smel pritožiti se radi stvari, ki so javnosti nedopustljive, ker taka zadeva se bi mogla kdaj proti meni “porabiti”.

Le eno Ti moram razodeti, to je, kaj je povzročilo prepir..... Nato Fred Petsche tolmači družinske in osebne boje, ki so nastali radi “opravljanja”, potem pa so jih žene prizadetih tirale dalje, da so se odnošaji bolj in bolj poostrevali. Ker se to poglavje Pečetovega pisma tiče privatnih zadev posameznikov in je brez obdolžitve, dalje, ker so nekateri še živi, ne bi imelo smisla priobčiti tudi te njegove stavke, o katerih

Podporna organizacija, ki je v vzpodbudo delavskemu gibanju

(Nadaljevanje s 1. strani.)

tudi za zdravniško oskrbo, plačajo 77c vsako četrtletje, člani z družinami pa \$1.27 za vso družino.

Društva te podporne organizacije so zastopana na vsaki konferenci za socialistične akcije — posebno v New Yorku, kjer je socialistično gibanje najbolj razvito, udeležujejo se prvomajskih manifestacij in drugih socialističnih demonstracij, in v volilnih kampanjah so zastopana tudi v strankinih kampanjskih odborih.

Po vojni so ji komunisti povzročili s svojim notranjim bojem ogromno škodo, toda organizacije niso vpropastili. Ker so bili njihovi naporji zamanj, so ustanovili novo podporno organizacijo, International Workers' Order, ki pa slabo uspeva.

Sedanja kriza za Workmen's Circle ni bila brez zlih posledic, kar je naravno. Kljub nji pa se je jubilejna konvencija te delavske ustanove, ki se je vršila predprošli teden v New Yorku, gibala v razpoloženju navdušenja ob rezultatih dosejanega dela in ognjevito sklenila, da bo s pomočjo tu rojene mladine svoje poslanstvo v bodoče vršila enako energično in konstruktivno.

sam pravi v pismu, da so le osebne značaja.

— Tvoje pismo meni zaključuje:

“To Ti ob kratkem razjasni vse. Ti pa sodi za svojo stran, ako je moje postopanje upravičeno. Sicer pa ne odložim preje Proletarčeve pošte, dokler ni vse v redu. Ko vse uredim, zamore kdo drugi to delo prevzeti, a še potem jim bo težko, ker je treba proketo paziti, koliko eksemplarov lista (Proletarca) morejo poslati, da ne pridejo na pošti v neprilike in jim privilegij ne odtegnejo. Zakon dovoljuje, da se sme le gotovo število iz-tisov poslati odveč, namreč le določen odstotek poleg plačanih naročnikov. Na to sem pazil zelo.

Tako so me po 17. letih “vojašične” v revolucionarni armadi “penzionirali”. Razočaran sem popolno in nobena moč na svetu me ne bo več pripravila, da bi magar samo še eno besedo za delavce zgovoril. Kajti oni so nevedneži.

Socialni pozdrav! To pismo sem zaključil ob 3. zjutraj. — Fred Petsche.

NAJVEČJA KONFERENCA

Waukegan-No. Chicago, Ill.

Po sporočilih iz uradov klubov JSZ in društev Prosvetne matice, bo konferenca zastopnikov teh organizacij v četrtem konferenčnem okrožju ena izmed največjih, kar smo jih imeli doslej. Vršila se bo v nedeljo 19. maja.

Enako veliko zanimanje je tu za popoldansko predstavo, ki se vrši po konferenci. Vprizorjena bo drama “Rdeče rože”, v kateri nastopijo igralci in igralkе dramskega odseka kluba št. 1 JSZ iz Chicaga.

Povsod, kjer je bila ta drama vprizorjena, je napravila na avdijenco mogočen vtis. Zato upravičeno pričakujemo, da bo prihodnjo nedeljo doživela na-odpu.Slov. nar. doma v Waukeganu enak triumf.

Nihče, ki more priti na to predstavo, naj ne zamudi prilike.

Naravno, da se nadejamo obilne udeležbe. Z razpečava-

njem vstopnic smo pridno na delu. Danes (12. maja) ko to pišem, se v tem poslu odkljuje posebno s. Mahnich in Spacapan. Upam, da bom končno lahko poročala, da so delali tudi drugi sodrugi in sodružice v agitaciji za čimboljšo udeležbo enako vztrajno.

Kakor čujemo, bomo dobili obilno gostov tudi iz Chicaga, Milwaukeeja, Kenoshe, Racine itd. Celo iz La Salla in Oglesbyja obetajo, da pridejo, če le mogoče.

Ob tej priliki še posebno apeliram na sodruge in somišljenike v naselbinah Kenosha in Racine, da pridejo na to prireditelje, kajti takih prilik je malo. Prav tako želimo, da pridejo Milwaukeeci v večjem številu, kot običajno.

Frances Zakovšek, tajnica konference.

Demonstrativna parada dne 15. maja.

Chicago. — V sredo 15. maja ob 11. dop. se vrši demonstracija brezposelnih. Zbirališče bo na Congress in Michigan Ave., korakali pa bomo k mestni hiši, kjer bo deputacija predložila zahteve brezposelnih.

Thomas v radiu

Norman Thomas bo govoril v četrtek 16. maja v radiu o predmetu “Security Under Socialism”. Njegov govor bo oddan s postaj National Broadcasting kompanije ob 8:30 zvečer, centalni standard time. V Chicagu, kjer je v veljavi day light saving time, ga boste čuli ob 9:30 zvečer s postaje WENR.

Milwaukee Leader

Največji ameriški socialistični dnevnik. — Naročnina: \$6.00 na leto, \$3.00 za pol leta, \$1.50 za tri mesece.

Naslov: 540 W. Juneau Ave. MILWAUKEE, WIS.

BARETINCIC & SON

Tel. 1475 POGREBNI ZAVOD

424 Broad Street JOHNSTOWN, PA.

FENCL'S

RESTAVRACIJA IN KAVARNA

2609 So. Lawndale Ave. Chicago, Ill.

Tel. Crawford 1384

Fristna in okusna domača jedila. Cene zmernе. Postrežba točna.

Nothing was ever made but that some one could not make it worse and sell it for less.

A modernized good housewife and careful mothers will buy from

Wencel's Dairy Products

Producers of Highest Quality

MILK PRODUCTS

2380-82 Blue Island Avenue

Phone Monroe 3673

CHICAGO, ILL.

Who don't make it worse — But make it save

NAJVEČJA SLOVANSKA TISKARNA V AMERIKI

JE

NARODNA TISKARNA

2142-2150 BLUE ISLAND AVENUE CHICAGO, ILL.

Mi tiskamo v slovenskem, hrvaškem, slovaškem, češkem, poljskem, kakor tudi v angleškem in nemškem jeziku.

NAŠA POSEBNOST SO TISKOVINE ZA DRUŠTVA IN TRGOVCE

OGLAŠAJTE

v

PROLETARCU

PRESELJEVANJE NA NOVE DOMACIJE

FRANK ZAITZ:

OBISKI

Zvezna vlada je obljubila preseliti farmarje z nerodovitnih krajev v pokrajine, kjer bodo imeli boljše prilike in več gotovosti v boju za obstanek. Takih farmarjev je tisoče. Vlada sama je veliko kriva, ker je pred leti dajala homesteade kjerkoli je imela zemljo na razpolago, ne glede, če je bila puščina, ali res rodovitna zemlja. V tej krizi je zvezni relief potrošil v pomoč farmarjem na takih kmetijah že visoke vsote, ob enem pa

je pričel eksperimentirati z izseljevanjem. V Minnesoti je zvezni relief predlagal bednim farmarjem, da naj svoje nehalno grudo prepuste vladi, v nadomestilo pa jim bo dala rodovitno zemljo s slično klimo v Alaski. Naseljuje jih v dolini Matanuska. Prvih 67 družin je prišlo iz farm v Minnesoti na nove domacije v Alaski koncem aprila. Na sliki je ena izmed preseljenih farmarskih družin na ladji blizu Sewarda v Alaski.

Prvega maja je bil v Chicagu čemeran dan. Deževati je začelo zgodaj popoldne. Vreme je postalo viharo in mrzlo. Na Ashland aveniji in Roosevelt Rd. se je zbralo že nekaj stotin socialističnih delavcev, ko je pršenje v močnem vetru postalo še hušje. Kljub temu so prihajale nadaljne stotine ljudi, mnogi le lahno napravljeni. Marsikoga je zeblo, bodisi vsled oslabilnosti, povzročeno radi pomankljive hrane, ali pa vsled nezadostne obleke. Parada je bila impresivna vzlic vsemu — le škoda, da se ni pomikala po ulicah downtowna, kjer bi dobila ne samo pozornost množice, ampak tudi poročevalcev in časnikarskih fotografov v večji meri nego tukaj. Vodil jo je Simon Trojar v imenu organizacije brezposelnih. Po paradji, ki se je pričela ob 5., se je vršil socialistični prvomajski shod na prostem v Union parku. Slabo vreme je preprečilo veliko udeležbo.

Nisem utegnil v to parado, ne na shod, ker sem moral izpolniti obljubo klubu št. 37 JSZ v Milwaukeeju, kateri me je povabil na svoj večerni shod. Ko sem šel po Wabash ulici proti postaji North Shore električne železnice, da se odpeljem v Milwaukee, sem videl, da se na bližnji Michigan aveniji pomika množica napisov in rdečih zastav. Imel sem do odhoda vlaka še pol ure časa, torej dovolj za bežen ogled te druge prvomajske parade v čikaškem mestu. V obraz je udarjal oster dež in vihar ob tej jezerski ulici je bil tolikšen, da je strgal skoro vse napise demonstrantov. Tu in tam je ležal dežnik, ki ga je polomil veter, in odneseni moški in ženski klobuki. Množica premraženih policajev je ježno ždelo ob stenah visokih hiš. Bili so brez opravka, kajti demonstranti niso storili ničesar, kar bi izzivalo spopade s policijo.

To parado so vodili komunisti, ampak ne pod svojo firmo. Policijsko dovoljenje zanjo so dobili pod označbo brezposelnih. Nekaj dni pred tem je bil v Illinoisu ogrožen in deloma ukinjen relief za brezposelne. Komunisti so priliko izrabili in privabili v to parado več tisoč brezposelnih. V vsi povorki nisem opazil niti enega napisa za komunistično stranko. "Vse v delavskem gibanju mora imeti komunistično znamko", so trdili pred leti. Danes se celo njihovih klubi ne imenujejo več komunistični, ampak delavski (radniški) klubovi. Ne glede na te razlike v njihovi taktiki, ki jo poljubno spreminjajo, jim gre priznanje, da v oportunizmu dobro uspevajo. V New Yorku npr. so bili v skrbeh, kako bi dobili 1. maja v svojo parado množico, pa so se zatekli po pomoč k zamorskemu fanatičnemu pridigarju "fathru" Devine, ki se oglašja za božjega sina. Vse, kar dela, dela po božjem navdahnjenju, pravi novi zamorski mesija. Komunistični paradi je preskrbel okrog pet tisoč svo-

jih "angelov", z množino bigotskih napisov. Marsikak newyorški komunist se je lahko spomnil na znani od Lenina povdarjani rek, "religija je opij za ljudstvo". Človek bi mislil, da bodo naši prijatelji komunisti zadnji, ki bi pustili takim bigotom oskruniti prvomajsko demonstracijo, toda v New Yorku se niso ravnali po tem pravilu. Ker že pišem o tem, naj omenim, da je korak istočasno v skupni socialistični in unijski paradji v New Yorku nad 100.000 delavcev. Noben "father Devine" ni bil v tej ogromni proletarski povorki.

Zašel sem vsled nepredvidnosti v New York. Htel sem pravzaprav na postajo North Shore v Chicagu, da se odpeljem v Milwaukee. Skozi do Waukegana je močno deževalo. Peljali smo se od tu mimo Zion Cityja v megli in dežju. Tu je stari papež Voliva pri občinskih volitvah propadel in zdaj prodira v njegovo butico polagoma spoznanje, da svet le ni tako ploščat kakor trdi on, in da ga ne bo še tako kmalu konec, četudi ga je on že nestotokrat prerokoval.

Na naslednji postaji v Kenoshi je izstopilo mnogo potnikov. Eni vračajo se z dela, drugi po opravkih. "V Kenoshi ni že dolgo nič prida," je rekel nekdo, ki si je k sreči našel delo v Evanstonu. "Racine je naslednja postaja," je oznanil konduktor. Tu se je pred več tedni pričela stavka — dobro organizirana stavka — katero je vodil A. F. of L. Stavka je bila žilava stvar. Delavec nikakor ni bilo mogoče privabiti na povrnitev. Tedaj so se "businessmeni" skatili skupaj in marširali — kakih 400 — v pisarno župana Swobode.

Swoboda je pričel s politično kariero kot socialist. Ker ni bil stanovit, ga je socialistična stranka države Wisconsin črtala; on pa je dejal, da je sam odstopil, kar je koncem konca vseeno. Od tedaj ni nihče več v Ameriki pisal o tem županu, razen lokalni listi, kajpada. Zdad pa se je Swoboda businessmanom uprl — to je, obljubil jim je "protekcijo" proti stavkarjem, ne da bi istočasno ukazal policiji streljati ali pretepati uporne delavce. Tovarniški uradi so vsled tega zapretili, da preselijo svoje tovarne v Illinois.

Nad mestom je visela gosta megla. Na postaji je bilo par taksijev in po peronu se je pomikalo nekaj senc v dežnih plaščih.

Ob 7. zvečer je bil naš električni vlak v Milwaukeeju. Naljetaval je sneg in z jezera je pihal oster veter. Izstopil sem na National Ave. Na ogled uti ce je stal na pol moker Joe Radelj in se po svojem starem običaju smehljaj.

"Koliko je vas marširalo danes popoldne?"

Nekaj tisoč, morda pet, mogoče šest, ali osem — deževalo in snežilo je od vraga, brila je

burja, pa nisem mogel preudariti, koliko nas je, listi pa se nimajo poročili, mi je pojasnjeval.

Klub št. 37 JSZ je oznanil za pričetek svoje prvomajske prireditve 8. uro zvečer. Ljudje so se polagoma zbrali med 8:30 do 9:30, mnogi celo pozneje. "Bi nas bilo več, pa je slabo vreme vzrok", so tolmačili. Tudi ako bi bil večer še tako lep, nisem pričakoval večje udeležbe. Prireditev je bila v spodnji dvorani — v prvi vrsti plesna zabava. Angleški govornik je bil bivši socialistični senator v wisconsinški zakonodaji Walter Polakowski, ki je bil maršal popoldanske parade. Predsedoval je Mike Sostarich. Pisec tega poročila je govoril slovensko.

Ob tej priliki so mi prišle pred oči prvomajske prireditve kluba št. 1 JSZ v povojni dobi. Na vsaki smo imeli spored — petje, igro, deklamacije, govore — in po sporedu zabavo. Bile so močno sredstvo za socialistično agitacijo med našim ljudstvom. Poleg tega so prinesle klubov vsakikrat kak dvajsetak ali dva prebitka. Klub jih je prenehal prirediti, ko je skupna stranka čikaškega okraja začela na 1. maja s svojimi večernimi shodi.

V S. S. Turn dvorani ni bilo sporeda. Godec Martinšek, ki je dober harmonikar, je igral in zabaval ljudi, predno je Mike Sostarich okrog 10. zvečer predstavil prvega govornika.

Udeleženci so bili večinoma člani JSZ in somišljeniki. Mnogi izmed njih so delavni v klubu in v stranki, posebno pa še v društvih. Ko sem opazoval to skupino, sem si mislil: Brez posebno velikega truda bi lahko aranžirala v gornji dvorani impozantno manifestacijo s sporedom, ki bi vključeval govore, petje, godbo, deklamacije in dramski prizor. Le te vrste sporedi so na mestu ob takih prilikah in le s takim negovanjem proleterske kulture

se res učinkovito deluje za vzgajanje delavskih množic v socialističnem duhu. Povedal sem nato te svoje misli tudi na glas takoj ko me je predsednik Sostarich predstavil navzočim. Imate pevce in pevke, igralce in igralke, kompaktno naselbino, dokaj prikladno dvorano, pa bi lahko storili na tem polju veliko več kakor storite, sem jim dejal. In še marsikaj. Kritike mi niso zametili. Ko sem ob polnoči hitel na zadnji vlak, smo se poslovili kot sodrugi in sodružice.

V Chicagu sem nato skončal vse potrebno za naslednjo številko Proletarca in v petek večer 3. maja pa se odpeljal v Girard, Ohio, na slavo 30-letnice Proletarca.

(Dalje prihodnjic.)

Iz zapisnika redne seje odborov JSZ dne 8. maja 1935

Navzoči od eksekutive Fr. Alesh, Filip Godina, Fred A. Vider in Frank Zaitz; od nadzornega odbora JSZ Anton Garden; od nadzornega odbora slovenske sekcije Alice Artach; od prosvetnega odbora Peter Bernik. Ivan Molek in John Rak. Ch. Pogorelec, tajnik JSZ.

Angela Zaitz je sporočila, da je zadržana vsled seje svoje unije. Geo. Maslach in Peter Kokotovich sta uposlana izven Chicaga. Odsotni so bili tudi Joško Oven, Paul Bošnjak, Frank Udovich in John Hujan, ki niso sporočili vzroka odsotnosti.

Za predsednika seje izvoljen Filip Godina. Zapisnik prejšnje seje sprejet.

Dopis: Pogorelec prečita pismo Clarence Seniorja, glatnjaka stranke, ki priporoča naš zvezji, da naj pošlje, ako izvedljivo, organizatorja v Ohio, kjer je stranka pričela s kampanjo za nove člane. Sklenjeno, da se to izvrši, ako mogoče.

Pogorelec prečita pismo S. P. Bernika, ki poroča o vprašanju pristopnine novih članov JSZ v Chicagu. Cook County soc. organizacija določa, da plača vsak nov član 40c pristopnine, za kar prejema nekaj mesecev tednik Wisconsin Leader. O stvari pojasnujejo Pogorelec, Garden in Godina. Vider predlaga, da naj tajnik JSZ prizadejem pojasni dosežani način poslovanja, in da imamo svoj list v slovenskem in angleškem jeziku, ki pride prvi v upoštevanje. Garden pojasni, da to ne bo potrebno, kajti tirjatev kluba št. 1 je postal začasni tajnik okrajne organizacije, ker ni vedel, kako poslujemo. S. Pogorelec meni, da bi bilo stvar najboljšje urediti s Seniorjem. Govore še Alesh, Rak in Zaitz. Vidov predlog je bil podpiran in sprejet.

S. Pogorelec prečita resolucije socialističnih organizacij v okrajema Allegheny in Berks v Pa., nanašajoče se na frak-

cijske boje v soc. stranki. Fr. Alesh nato izvaja, da bi bil proti vsakemu predlogu ki bi dooločal, da damo naslove naših klubov v namen pošiljanja resolucij, je pa zato, da sprejmemo svojo izjavo, ako potrebno. Resolucije sprejete na znanje.

Dopis za Tom Mooneyja sprejet na znanje.

John Rak, ki je v odsotnosti nadomeščal njega, poroča med drugim: Proše tedne so se naši klubi osredotočili največ v delu za Majski Glas. Vsi so poslali naročila. Število dobrih članov v prošlem mesecu je bilo na podlagi naročenih znak 677.

Klub v Moon Runu je povečal svoje aktivnosti, kakor poroča J. Ambrozich, dočim klubi v Milwaukeeju in Clevelandu vsaj na zunaj ne kažejo posebnega življenja.

Račun J. Ovnove ture:

STROŠKI:	
Plača in vožnja	\$83.76
DOHODKI:	
Prispevek konference JSZ v zapadni Pa.	\$40.00
Prispevek kluba št. 27 JSZ v Clevelandu	10.00
Preostanek kuhinje ob priliki konference JSZ v Imperialu	4.32
Skupaj	\$54.32
Pripranjkljaj	\$29.44
Skupaj	\$83.76

DRUGI DOHODKI:

J. Oven prodal brošur ABC socializma za	\$ 8.00
Knjige Cankarjeve družbe	18.00
Skupaj	\$26.00
Skupni dohodki	\$81.22
Skupni stroški	83.76
Manj dohodkov kot stroškov	\$ 2.54

V agitacijski fond je bilo od postnaka lansko leto do zdaj prispevanega \$540.13.

O Prosvetni matici poroča J. Rak, da je bil angleški literarni kontest zaključen 15. aprila. Pričeli smo z njim na priporočilo mladinskih delegatov prošlega zbora JSZ. Louis Jartz je poslal dramsko skico za v Majski Glas, Frank S. Tauchar pa je napisal igro v angleščini v treh dejanjih. Rokopisi bodo izročeni v presojo posebnemu odboru.

Od prošle do te seje je obnovilo včlanjenje v Prosvetni matici mnogo društev, dva izmed njih angleško poslujoča. Ker se dramska sezona bliža koncu, so zahteve za igre in vloge pojenjale. Poslane so bile društvu št. 82 SNPJ v Johnstonu, Pa., in društvu št. 88 SNPJ v Moon Runu, Pa.

Fr. Zaitz poroča o poteku priziva Fr. Candeka, ki ga je klub št. 180 v West Allisu črtal. Fr. Zajc, član kluba št. 37 v Milwaukeeju, je bil imenovan za zastopnika v svrhu posredovanja. Seje kluba na West Allisu se je udeležil 18. aprila. Kar se priziva tiče, je zadeva ostala nerešena. Alesh priporoča, da se naj spor izravna pismeno. Vider izvaja, da je najboljšje, ako gre tja en član eksekutive, in predlaga, da naj

to izvrši Fr. Zaitz, ako more prevzeti nalogo. Sprejeto. Sledi razprava glede organizatorja v Ohio, kakor ga priporoča Clarence Senior. Zaitz pravi, da so v Ohio res velike naselbine in bi bilo nedvomno koristno, če bi mogli v nje poslati koga na agitacijo. Govore k temu Rak, Godina, Alesh in Vider. Sklenjeno, da se poveri uradu ukreniti v tem oziru kar najboljše more.

S. Pogorelec poroča o svoji turi na zapadu. Obiskal je 41 naselbin v osmih državah. Suro je pričel 23. januarja in jo končal 30. aprila. Naročnin je dobil:

Morley, Colo.	2	—	2
Raton, N. Mex.	7	—	7
Sugarite, N. Mex.	8	—	8
Gallup, N. Mex.	6	—	6
Los Angeles, Calif.	3	1	4
Fontana, Calif.	10	1	11
San Francisco, Calif.	10	—	10
Oakland, Calif.	2	—	2
Oregon City, Oreg.	7	—	7
Portland, Oreg.	1	—	1
Seattle, Wash.	1	—	1
Renton, Wash.	11	—	11
Black Diamond, Wash.	2	—	2
Enumclaw, Wash.	8	—	8
Puyallup, Wash.	2	—	2
Cle Elum, Wash.	7	—	7
Roslyn, Wash.	1	—	1
Roundup, Mont.	11	—	11
Klein, Mont.	7	—	7
Red Lodge, Mont.	3	1	4
Washoe, Mont.	4	3	7
Bearcreek, Mont.	3	—	3
Roberts, Mont.	1	—	1
East Helena, Mont.	14	1	15
Butte, Mont.	9	—	9
Standardville, Utah	4	—	4
Helper, Utah	9	1	10
Kenilworth, Utah	2	1	3
Pice, Utah	3	—	3
National, Utah	3	—	3
Murray, Utah	4	—	4
Bingham, Utah	2	—	2
Frontier, Wyo.	6	—	6
Blazon, Wyo.	2	—	2
Kemmerer, Wyo.	4	1	5
Diamondville, Wyo.	7	1	8
Rock Springs, Wyo.	11	3	14
Reliance, Wyo.	2	1	3
Superior, Wyo.	7	—	7
Pueblo, Colo.	—	2	2
Skupaj	206	18	224

Dohodki te ture so bili sledeči:

ZA PROLEARCA:	
224 naročnin	\$571.75
174 koledarjev 1935	130.50
2 koledarja 1934	1.25
28 iztisov Majskega Glasa	8.40
Podpora Majskemu Glasu	4.50
Podpora Proletarcu	3.95
3 garniture knjig C. D. 1935	4.20
1 garnitura knjig C. D. 1934	1.12
4 knjige Grandsons	10.00
Skupaj	\$735.67
ZA JSZ:	
150 brošur-ABC socializma	\$ 22.50
Članarine itd.	11.65
Skupaj za JSZ in Proletarca	\$769.82
STROŠKI:	
Vožnja po železnici, bush, taxi in gasolin	\$159.11
Kovček za knjige in koledarje	1.50
Plača za 16 tednov	480.00
Skupaj	\$640.61
Prebitok	\$169.61

Poleg tega rezultata v številkih je opravil veliko drugega agitacijskega dela in konstatira, da je bila ta tura uspeh. Priporoča, da naj vložne stroške plača Proletarec, ostalo pa JSZ. Vider predlaga v tem smislu in Alesh podpira. Sprejeto.

Sklenjeno, da se konvenčni fond JSZ vložijo v Kasparjevo banko.

Sledi razprava o splošnem agitacijskem delu. Zaključek seje ob 1. zvečer.

Smrtna nezgoda

Bingham Canyon, Utah. — Tu je dne 2. maja smrtno ponesrečil Lešo Delich, star 42 let. Zapušča soprogo. Pogreb se je vršil 5. maja pod vodstvom slovenskega pogrebnišnika Stamefna. Pokojni je bil član društva Triglav št. 15 ZSZ, društva Car Miloš Obilić SNF in organizacije Eagle. V druš-

Notary Public Phone Canal 3073
Edini slov. cvetličar v Chicagu
JOHN GOTTLIEB
1845 W. Cermak Rd., Chicago, Ill.
Venci za pogrebe naša specialiteta

tvu slednje na Binghamu je bil izvoljen za predsednika za tekoče leto. — Poročevalec.

Iz La Salla, Ill.

V nedeljo 5. maja je bil Slovenski dom napolnjen kakor že nobenkrat, razen ob njegovi otvoritvi leta 1916, ko je prišla na slavnost še večja množica. V nedeljo 5. maja sta imela prvomajsko slavo kluba JSZ št. 3, Ogleby, in št. 4, La Salla. V obogatitev sporeda sta povabila dramski odsek kluba št. 1 v Chicagu, ki je vprizoril dramo "Rdeče rože" zelo učinkovito, in pa pevski zbor "Sava", ki je zapel nekaj pesmi. Oba odseka sta svojo nalogo izborno izvršila in dala avdienci bogat užitek. Pri predvajanju "Rdeče rože" so prišle marsikomu, ki je gledal v fino izvajane prizore na odru, solze v oči.

Ljudstvo se je pričelo zbirati pred Slovenskim domom že zgodaj popoldne. Prišli so celo iz oddaljenih krajev, kot iz Des Moines, Ia., Milwaukee, Wis., Gary, Ind., in iz illinoiskih naselbin Springfield, Moline, Ottawa, De Pue, Chicago itd.

Oba kluba se zahvalujeta udeležencem in vsem, ki so sodelovali v sporedu, dalje delavcem in delavkam, ki so prevzeli razne posle za prireditve ter jih vzorno vršili. Vsem tem gre priznanje za uspeh prireditve. V sporedu sta nastopila kot govornika D. J. Lotrich in Filip Godina.

V veliko oporo prireditvi je bil Gospodinjski klub. Te pomoči ne bomo pozabili. Le to nam je žal, ker se je pri delu v kuhinji primerilo, da se je aktivna članica tega kluba Mrs. F. Dular opekla. Želimo ji, da kmalu okreva.

Gospodarski klub priredi piknik v nedeljo 23. junija v Shooting parku, severno od Pulaski St. v Peru. Zabave bo dovolj za vse. Na sporedu je žogomet in druge sportne igre, torej bo dovolj zabave tudi za mladino.

Pevsko in dram. društvo "Soča", v katerem se poučuje tu rojeno slovensko mladino v glasbi in petju, se pripravlja na veliko prireditev v jeseni. Starši, vpišite svoje otroke v to društvo. Učili se bodo petja, dramatike in pravilne izgovorjave slovenskega jezika. Več o tem pozneje. — Frank Martinjak.

Frank Česen bo predaval v klubu št. 1 JSZ

Chicago. — Klub št. 1 JSZ je povabil s. Frank Česna iz Detroita, da bi predaval v Chicagu zadnji petek v maju, to je, dne 31. maja. S. Česen se je odzval povabilu. Poroča, da se morda odloči za predmet, "Kakšnih metod se naj socialistično gibanje posluži, da pridobi maso ameriškega ljudstva v svoj krog."

Po predavanju bo diskuzija in potem zabava. — P. O.

Samomori

Prva leta krize si je končal življenje marsikdo, ki je v spekulacijah izgubil premoženje, toda to je kmalu prestalo, dočim se samomori med delavci množijo. Vzrok je obup vsled dolgotrajne brezposelnosti.

Dr. John J. Zavertnik
PHYSICIAN AND SURGEON
OFFICE HOURS:
At 3724 W. 26th Street
1:30—3:30; 6:30—8:30 Daily
Tel. Crawford 2212
At 1858 W. Cermak Rd.
4:30—6:00 p. m. Daily
Tel. Canal 9695
Wednesday and Sunday by appointments only
Residence Tel. Crawford 8440
If no answer — Call Austin 5700

WAUKEGAN, ILL. V nedeljo 19. maja konferenca klubov JSZ in druš. Prosvetne matice

Vrši se v Slovenskem narodnem domu. Pričetek ob 9. dopoldne.

Na to zborovanje pridejo zastopniki klubov in društev iz okrajev Chicago, Milwaukee, Sheboygan in Waukegan.

Popoldne istega dne ob 2:30 bo vprizorjena Moškričeva socialna drama

"RDEČE ROŽE"

Po končanem programu plesna zabava.

V NEDELJO 19. MAJA VSI V WAUKEGAN!

ZA LICNE TISKOVINE
VSEH VRST PO ZMERNIH CENAH
SE VEDNO OBRNITE NA UNIJSKO TISKARNO

Adria Printing Co.
1838 N. HALSTED STREET, CHICAGO, ILL.
Tel. Lincoln 4700
PROLETAREC SE TISKA PRINAS.

ZENA POD JARMOM FAŠIZMA

Piše Ana Jermanova, Ljubljana.

(Nadaljevanje.)

Toda blesteči pojav povojne gospodarske konjunktare je nosil v sebi kal pogina že v svojem začetku, četudi se to v nekaterih državah ni takoj pokazalo. Ko so pa kapitalistične države druga za drugo svoje gospodarstvo na novo zgradile po modernih metodah racionalizacije ter stopnjevale svojo proizvodnjo do nedoglednih višin, se je katastrofalno zmanjševala potreba človeškega trga, povpraševanje ter kupna moč sta pričeli stalno padati. Cirkulacija proizvodnje je torej zastajala v zastoju. Sistem je začel odpovedovati na vsej črti in na vsem svetu. Kapitalistično gospodarstvo začenja izgubljati svoj pomen: za kapitaliste, ker ne donaja več dovolj dobička, za ljudske množice, ker propadajo brez eksistence.

Gospodarska kriza je do temeljev pretresla države v njihovi notranji strukturi, dasi se je v nekaterih, manj prizadetih zemljah prejšnja oblika vsaj navidezno še ohranila. Proces v tej izpremembi je povsod isti: zastoj v industriji povzroča na eni strani brezposelnost delovnih množic, na drugi strani pa se zapro meje tujemu uvozu, da kapital vsaj doma reši, kar se rešiti da v njegovem priročju. Uvaja se tako zvana gospodarska autarkija. Med državami se prične najhujša gospodarska vojna, kar jih pozna svet, in ki se javlja v neprestanih zapletljivih pogajanjih, pakih, razorožitvenih konferencah — ter mrzličnemu oboroževanju armad. Med tem ko vsa industrija propada, je zvevetela vojna industrija do take višine, da je prinesla posebne vrste prosperitete za vojne dobičkarje.

Vse to pa gre na račun sestradanih množic, ki zahtevajo tako ureditev gospodarstva, da jim bo zagotovilo človeka vredno življenje. Tem množicam je treba zapreti usta in odvrniti pogled od pravih vzrokov krize. To se vrši na eni strani z zabujanjem prividov o nacionalni veličini ter z umetnim netenjem skomin po tuji zemlji in tujem bogastvu, na drugi strani pa z direktnimi, manj prikritimi sredstvi, kakor smo videli, da se jih je poslužil italijanski fašizem: z okrnjenjem ljudskih pravic, s porušenjem demokratičnih načel in naposled z odkrito diktaturo.

Manjšina naroda, finančna oligarhija, si ustvarja nove državne oblike, ki ji zagotavljajo gospodovanje njene neomejene volje. Ta manjšina si pač ohrani še svojo stranko, obstoj jo iz plačnega priganjačev, rabljev lastnega naroda oziroma lastnega razreda, ki krote in strahujejo večino ljudstva. Za ureditev svojega položaja si ustvari ta manjšina tudi ideološko podlago, ki v resnici najde odmev v trpečem in po odreditvi hrepenenjem matem človeku. Iz raznih poganskih zablod, a deloma tudi iz naravnih težej k zemlji in prirodi, nastaja nova vera, "mitus 20. stoletja", ki je pripravila pot političnemu in ideološkemu fašizmu današnjih držav.

Tako maskiran se je fašizem

zasidral v tistih družabnih plasteh, ki so bile vržene iz meščanske sigurnosti svojega prejšnjega, ekonomsko stabilnega položaja, katerega smatrajo sedaj ogroženega od dveh strani: od uničujoče sile velekapitala ter od revolucionarnega dviga delavskih množic. To je tista družabna plast, ki je politično najmanj zrela, ki je živela zadovoljno življenje podložnikov, za katere mislijo drugi. To so nameščenci vseh vrst, uradništvo in učiteljstvo vseh kategorij, obrtniki, kmetje, mojstri. Ko so spoznali, da so ogroženi njihovi interesi, so radevolje sledili od velekapitala plačanim demagogom, ki so se predstavili svetu kot rešitelji svojega naroda.

V različnih državah si fašizem nadene različno obliko, toda v svojem bistvu je povsod isti, pa naj se javlja svetu kot korporacijski sistem, kot narodni socializem ali kot japonski imperializem. V državah, kjer prevladuje v vodilnih krogih fašistična miselnost, se bolj ali manj odkrito bližajo diktaturi, ki je v svojem jedru absolutna diktatura finančnega kapitala. Karakteristično za fašistične države glede njihove notranje politike je brezobzirno zatiranje delavskih množic, okrnitev vseh političnih pravic, ukinitve socialnih pridobitev, priznanje privilegijev gospodujoči kasti, odločanje posameznih samodržcev nad usodo vsega naroda ter skrajno zatiranje narodnih manjšin. Zunanja politika fašističnih držav je imperialistična do skrajnosti.

Če zasledujemo današnje notranje in zunanjo politiko raznih držav, tedaj vidimo, da se fašizem ni ustavil v Italiji in v Nemčiji temveč da preplavljajo njegovi valovi eno državo za drugo.

(Dalje prihodnjič.)

Milijoni dolarjev za jačanje vojne mornarice

Kongres je dne 26. aprila določil v novem budžetu 465 milijonov za ojačanje ameriške vojne mornarice. Njeno moštvo bo povečano za 11.000 oseb. Skupno bo imela potem 93.500 mošt. V področju vojne mornarice bo zgrajenih 555 vojnih aeroplanov. Načrt določa, da se poveča število teh sejalec razdejavanja in smrti s 1.193 na 2000.

To je največja vsota, ki je bila kdaj določena za mornarico v mirnem času. Pacifistični senatorji so argumentirali, da bo to vodilo v novo tekmo oboroževanja na morju, pa ni pomagal. Ogronma večina je glasovala za ta nepotrebnosti in svetovnemu miru kvarni izdatki.

Majski Glas

Prejeli smo številno pohvalnih pisem o Majskem Glasu od slovenskih in ameriških čitatev. Ako te zanimive revije še nimate, vam lahko postrežemo z njo, ker imamo na razpolago že nekaj izvodov. Posamezen izvod stane 30c.

STARODAVNI OBIČAJ POROČEVANJA V INDIJI

Hindi v Indiji se poročajo zgodaj. Običaj je, da izbirajo hčerem ženine in sinovom neveste stari. Na tej sliki je množica mladičev v Kathiawaru v Indiji, ki so bili nedavno poročeni v kolektivni ceremoniji. Po poroki jih vzamejo stari nazaj na svoje domove, ko pa dorastajo, gredo v kenčno pgljavjo zakonskega življenja. Anglija skuša ta običaj odpraviti, ker je nenaraven z življenjem, toda tradicija, opletena z mistiko, je v Indiji še vedno veliko jačja kakor pa pametni nauki.

Charles Pogorelec:

Z AGITACIJE PO ZAPADU

(Nadaljevanje.)

V E. Heleni so svojetasno imeli svojo godbo in tudi precej močan socialističen klub. Še danes je tu precej naših somišljenikov. Nadejam se, da bo v doglednem času tudi ta naselbina zopet aktivna v naših vrstah in si zgradila močno socialistično postojanko. V osebi Jožeta Mihelicha ima naš pokret dobrega zastopnika, kajti ne samo da mi je dal vso oporo pri agitaciji, pač pa tudi vselej skrbi, da pride tja lepo število Američkega družinskega kolektarja in Majskega Glasa. Z njim in njegovo vpludno soprogo sem prebil par prijetnih dni, kajti počutil sem se kot da sem član njihove družine. Jožetu in soprogi iskrena hvala za gostoljubnost ter pomoč pri agitaciji. Mihihelich je večletni tajnik društva št. 143 SNPJ, katero je bilo dolgo v Prosvetni matici. Zadnja leta je izven nje, največ radi nepravilnega razumevanja te prosvetne ustanove. Upati je, da se ji v doglednem času zopet pridruži, kar bo v korist skupni delavski stvari.

V Heleni sem obiskal starega socialističnega borca, člana eksekutive ameriške soc. stranke, sodruga Jamesa Grahama, ki je že več let predsednik državne delavske federacije. Montana State Federation of Labor je pod njegovim vodstvom ena najnaprednejših državnih delavskih federacij v sestavi A. F. of L.

Pogovarjala sva se nekaj ur o marsičem, tudi o nesporazumih, ki danes vladajo v socialistični stranki. V mnenja, da do razkola ne pride, dasi se tudi on ne strinja v večino strankine eksekutive. Vse preveč paznosti se je posvečalo študentom in raznim cerkvenim ljudem, premalo pa organizacijam meznega delavstva v socialistični stranki, kajti meznino delavstvo ji mora biti hrbtišče, ako soc. stranka hoče, da se razvije v resnično predstavnicu ameriškega proletariata, mi je dejal. On ni naklonjen ideji za ustanovitev tzv. delavske stranke, kajti v nji se bi silili in urinili v ospredje elementi, kateri ne zasledujejo drugega kakor osebne interese ne pa korist delavstva.

Bil je pred kratkem v Washingtonu na konferenci voditeljev strokovnih internacional in tam govoril z mnogimi predstavniki delavstva. Mnogi teh imajo enako mnenje o organiziranju delavske stranke, kajti organizirati tako stranko od zgoraj ne pomeni ničesar. Unijski predstavnik se lahko izreče za tako stranko, ali to še ne pomeni, da mu bo tudi članstvo sledilo. To je vedno pod vplivom demokratov in republikancev. Mnogi unijski voditelji pogrešajo močne socialistične stranke in se le čudijo, da v razmerah kot so zadnjih 5 let, stranka ne more bolj napredovati. Toda za dosego tega je treba več treznega dela v vod-

stvu stranke, namesto govorenja, plohe bobnečih fraz in prerekanja o "militantih" in "starogardistih". To je mnenje človeka, ki ni šele od včeraj v pokretu.

Iz Helene sem šel spet v Butte, kjer sem se ustavil par dni. Agitacija tu je bila težka. Naše ljudstvo je večinoma brezbržno in zaostalo. Obiskali smo veliko ljudi, toda naprednjaki med njimi so redki. Delavci, ki ne znajo pravilno pojmovati pravi pomen delavskega tiska in delavske politične organizacije, so za agitatorja slab material. Večinoma izgovori: imam te in te liste, ni denarja itd. Toda na vprašanje zakaj ne naročite delavskega lista, dobite brezplačno izmikljanja. Vedo sicer, da so razmere slabe, in da bi bilo treba preobrata, ampak da bi sami kaj prispevali k temu, se organizirali, naročali delavske liste, tega ne. Pričakujejo, da bo to že George opravil. Kot je običaj med nezavedno maso, veliko kritizirajo čez unije, voditelje itd., nikdar pa ne vprašajo samega sebe, ako oni vrše svoje dolžnosti napram delavskim organizacijam, delavskega časopisju itd. Seveda so tudi tu izjeme, ampak zelo redke. Je nekaj rojakov, ki se zavajajo svojih dolžnosti in potrebe delavskega tiska. Kar jih je, so se tudi naročili in od teh je odvisno, ali bo delavska in socialistična ideja napredovala tudi med našim delavstvom v buttski naselbini, ali pa ostane kot dozda v zastoju. Pri agitaciji mi je največ pomagal Fr. Jeniker, tajnik društva št. 207.

Proti igračam, ki spominjajo na vojno

Ženske na Hollandskem so se na svojem socialističnem zboru zavzele delovati z vsemi močmi proti militarizmu. Sklenile so organizirati posebno kampanjo, ki ima namen pridobiti matere, da ne bi kupovale otrokom takih igrač, ki predstavljajo orožje, vojake, vojne tanke itd. Resolucija pravi, da delavske matere v tem oziru vsepovsod veliko greše. Zato priporoča, da naj gredo socialistične organizacije žensk z apelom proti takim igračam posebno meseca decembra, ko se proda vsled božičnih praznikov in "Miklavža" največ take šare.

Organizacija

Bivši vojaki so organizirani in v boju za bonus se jim kongres ne upa ugovarjati. Kar zmorejo veterani, čemu bi delavci ne zmogli?

Dolžnost mater je, da v svojih in v drugih otrocih ne negujejo militarističnega duha in ubijalskega instinkta, pač pa naj jih navajajo k miselnosti in človečnosti; temu smotru primerne naj bodo tudi igračke, ki jih kupujejo otrokom.

SNPJ, in nekoliko tudi Anton Molek, z nasveti pa še par drugih. Vsem tem priznanje in hvala.

V splošnem naj omenim še, da sem si želel že dolgo časa videti Montano. Vedel sem, da je naš pokret imel tu že dobre postojanke kakor tudi Proletarec precej naročnikov, in da je treba vezi med nami zopet obnoviti. Na splošno se je to izvršilo. Upati je, da bodo naselbine Roundup, Klein, East Helena itd. v doglednem času zopet imele aktivne socialistične klube, in tudi Butte, od kjer nisem odnesel najboljših vtisov. Vendar je tudi v Butte skupina zavodnih in naprednih delavcev, ki lahko veliko store za širjenje našega tiska in socialističnih idej.

Iz mesta Butte sem krenil proti mormonski deželi Utah, kjer sem obiskal naselbine okrog Helperja, toda o uspehih v teh krajih poročam pozneje. (Dalje prihodnjič.)

Kdo poseduje največ sužnje

Četrta številka "Ženskega lista" meseca aprila t. l. priobčuje pod gornjim naslovom sledečo notico:

"Senzacija je izzvala odkritje Džona Harisa, tajnika Društva za pobijanje suženjstva. Izjavil je, da je krščanska cerkev največji lastnik sužnje v Abesiniji, odnosno po vsem svetu. Tako je krščanska cerkev v Egiptu, ki ima 450 cerkva in samostanov, 10 škofov v Egiptu, 1 v Kartumu in 3 v Abesiniji, lastnica 400.000 sužnjev."

Visoke plače

Magnati so pristaši visokih plač, ampak le zase. Za delavce smatrajo, da je dovolj 30c na uro in marsikdo meni, da je še to preveč. Med korporacijami, ki plačujejo svoje delavce povprečno zelo malo, je tudi Sears, Roebuck and Co. Načelnik njenega direktorija Lessing J. Rosenwald prejema nad 85 tisoč dolarjev na leto in predsednik kompanije Robert E. Wood 81 tisoč. Nihče izmed teh dveh ne poseduje kakih posebnih sposobnosti ali trgovske genija, ampak kontrolirata direktorij in občne zборе, ki jima določajo "plačo", kakršno si želita. Oba sta sovražnika unij, toda sama zase jo imata!

Penzije za železničarje so neustavne

Razredno vrhovno sodišče je dne 6. maja razveljavilo postavbo, ki določa penzijo za delavce v obratih ameriških železnic, 5 sodnikov je glasovalo, da je zakon neustaven, in štirje, da je ustaven. Ločili so se na podlagi svojih nazorov v liberalce in konservativce. En konservativce manj, pa bi bila postava ustavna. Zdaj morajo začeti železničarji s svojim bojem za penzije zopet od kraja.

Konvencija soc. stranke v Illinoisu

Decatur, Ill. — Tu se je dne 11. in 12. maja vršila konvencija Illinoiske socialistične stranke. Zastopanih je bilo le kakih 35 klubov. Ob otvoritvi je bilo navzočih 43 delegatov, nekaj pa jih je prišlo pozneje. Med delegati je bil tudi en zamorec.

Komunisti so prišli z običajnim manevrom za united front, ki ga je konvencija vsled neiskrenosti v propoziciji in zaradi nadaljevanja napadov v komunističnih Estih in letkih proti socialistom zavrnila. Zanimivo je, da takozvana levčarska ali militantna struja v soc. stranki, ki je še pred par leti propagirala zbliznanje in sodelovanje s komunisti, zdaj predlože za "united front" sama pobija. Predstavniku kom. stranke je konvencija dovolila 10 minut časa za govor. Navzoč je bil tudi bivši milwauški šerif Al Benson, ki se je priglasil za besedo in izjavil, da je zastopnik kom. stranke v svojem govoru lagal, kot običaj, posebno o Milwaukeju, in nato pobijal njegova izjavanja.

Konvencija je potekala zelo mirno in do vročih spopadov ni prišlo niti v vprašanju spora v New Yorku, s katerim se veliko članov v drugih krajih ukvarja mnogo bolj kakor pa z brigo, kako pojačati socialistično organizacijo v svojem kraju.

Konvencija je sprejela resolucijo, ki zagotavlja moralno oporo eksekutivi soc. stranke, oziroma nje večini, v njenem postopanju proti odboru newyorške soc. stranke. Resolucija za spravo, katero je predložil Frank Zaitz, je bila poražena. Sodrugi Erber, Douglas Anderson, Norman, Oge in več drugih so jo pobijali z ugotovitvijo, da je resolucijski odbor na argumente, ki jih je navajal predsednik resolucijskega odbora Frank Zaitz, umaknil vse ostre resolucije proti newyorški večinski grupi, in se zedinil s štirimi glasovi za resolucijo, ki ne žali nikogar, pač pa zahteva od eksekutive, da se naj ne obotavlja, kadar se kaka skupina brani izpolnjevati sklepe eksekutive in ustavo soc. stranke.

Frank Zaitz je svoje poročilo manjšine utemeljeval v daljšem govoru in povdarjal, da sta tu le dve vprašanji: ali smo za pomirjenje, ali za nadaljevanje izzivanja, ki ne more vplivati drugače kakor demoralizujoče. Razprava je bila skoz in skoz tolerantna, kar je vprično napetosti, ki je nastala radi diferenc v newyorški stranki, nekaj izrednega.

Odbor za časopisje je predlagal, da naj konvencija proglasi tednik Wisconsin Leader za glasilo soc. stranke v Illinoisu. Pristaši newyorškega tednika Socialist Call, ki je bil pred nekaj tedni ustanovljen v frakcijskem boju z New Leadrom, so hoteli, da se odobri tudi Socialist Call, kar je večina sprejela, ne da bi se proti predlogu pojavila kaka načelna opozicija. Pač pa je govoril Al Benson iz Wisconsinu in razlagal, čemu je boljše, da se socialisti v Illinoisu osredotočijo v agitaciji za Wisconsin Leader, namesto za več socialističnih listov.

Odločitev, kateri list naj bo uradno glasilo Illinoiske soc. stranke, je predana eksekutivi. Ker pa je bil dogovor z upravo Wisconsin Leadra sklenjen že pred konvencijo, bo Wisconsin Leader uradno glasilo socialistične stranke v Illinoisu, Socialist Call pa bo, oziroma je že priporočen v naročbo. Tisti, ki so pristaši New Leadra, pa bodo širili tega, kakor doslej.

S svojimi delegati so bili zastopani samo trije klubi JSZ: št. 1, Chicago, (D. J. Lotrich in Frank Zaitz); št. 3, Ogleby, (Anton Udovick) in št. 47, Springfield (L. Aidich). Na konvenciji je bil poleg teh Joe Brinocar iz Springfielda, tu rojen Slovenec, ki je tajnik Illinoiske soc. stranke. On pripada angleškemu klubu. Med gosti je bil edini Slovenec Anton Garden iz Chicaga, vsaj kolikor je poročevalcu znano.

Kot že omenjeno, je bil Frank Zaitz izvoljen za predsednika odbora za resolucije in D. J. Lotrich pa je bil tajnik odbora za pravila in ustavo.

Poročevalec je dobil na tem zborovanju vtis, da so frakcijske razlike globoko posegle v vse organizacije soc. stranke, in da je marsikdo prežet s predsodki v eno ali drugo stran, toda v splošnem so vsi izjavljali, da so za enotnost. Ohranjena bo le, če vsaj odgovorni člani na obeh straneh pokažejo, da so iskreno za spravo.

Ob zaključku konvencije je apeliral Al Benson, da se naj vsi zavzamejo za širjenje Wisconsin Leadra. Dobil je okrog 50 naročnin. — Poročevalec.

Laharnar izjavlja

Valentine Laharnar iz San Francisco izjavlja, da so sumničnari, da je on napisal dopis v Enakopravnosti s podpisom Johna Movernia, priobčen v nji 13. marca proti Chas. Pogorelcu, neosnovana. Potrjuje, da Movernia ni bilo v dvoranah in vsled tega ni čul spornega govora, toda povedal so mu o njemu drugi in končno je Movernia vprašal o stvari tudi Laharnarja, ni pa on (Laharnar) kriv omenjenega dopisa.

Dalje Laharnar izjavlja, da protesta v klubu Slovenija ni on zakrivil. Klub je pač tak predlog sprejel, njemu pa dal nalogo, da protest napiše.

Laharnar smatra, da mu je Proletarec z dne 17. aprila storil krivico, ker je komentiral dopis v Enakopravnosti in pa protest "Slovenije" tako, kot da je on povzročitelj in s tem neposreden podpornik nazadnjaštva. Laharnar vse take obdolžitve zavrnja in izjavlja, da mu je delo za napredak nasebine več kakor pa osebni boji.

Kadar kritizirate delovanje drugih, ali se kdaj vprašate, v čem ste vi boljši in vaše delo več vredno od drugih?

PRISTOPAJTE K SLOVENSKEGA NARODNI PODPORNJI JEDNOTI NAROCITE SI DNEVNIK "PROSVETA" Stane za celo leto \$6.00, pol leta \$3.00. Ustanavljajte nova društva. Deset članov(ice) je treba za novo društvo. Naslov za list in za tajništvo je: 2657 S. Lawndale Ave. CHICAGO, ILL.

NAJVEČJA SLOVENSKA KNJIGARNA Pisite po cenik PROLETARCU

"Grandsons" A novel about three grandsons of a Slovene worker BY LOUIS ADAMIC Price \$2.50 Order from PROLETAREC BOOK STORE 3639 WEST 26TH STREET, CHICAGO, ILLINOIS

SLOVENSKE IN ANGLEŠKE KNJIGE

JOBS AND SURPLUSES COMRADES IN EXILE THE MIDDLE CLASS

There is no chance that foreign markets will be available in sufficient volume to relieve American farmers and industries of the surpluses they do or could produce, and to stay rural distress and urban unemployment.

It is quite desirable to exchange products with foreign countries—we are no isolationists—but in the long run this country will have to depend upon home markets, and upon building up social conditions which will make a surplus a blessing instead of a curse.

If you and Bill Jones were the only two people on the face of the earth, and you found that you could produce more than you could consume, would you be terrible wrought up over the fact? Would you bewail your tough luck in not having anyone to sell your surplus to? Or would you and Bill, after accumulating whatever surplus you cared to keep for future use, quit producing so much, and proceed to thoroughly enjoy the spare time which this would give you?

Well, if you, under those circumstances, would find a surplus to be a blessing instead of a curse, why should not the whole of society find it the same? The whole of society in America is only you and Bill Jones multiplied, and the same easy solution ought to fit.

It undoubtedly would fit were it not for one thing—the private ownership of the great industries.

Because these industries are privately owned, the products legally belong to the private owners, instead of belonging to the men and women who do the useful work. The private owners use the industries for profit, not for the general good. The less they pay the workers, the bigger their profits are. As the workers only get part of the value of their labor, they can buy only part of the product. And this, too, makes it impossible for them to purchase all of the farmers' products.

Because they can't buy, industries close. Then they have—not leisure—but unemployment.

We need a change of system—a change to collective ownership and control of the great industries, so they can be run for the benefit of all the people—for use and not for profit—so that the useful men and women will have guaranteed jobs and will get what is coming to them and be able to buy the products of industry and farm.

When that condition comes about, it will be just as it would be with you and Bill Jones in the hypothetical case above imagined—that is, if there were really more produced than could be consumed, a reasonable quantity of products could be stored up for the

future, and then reduce the hours of labor and give everybody more spare time. This would automatically cut down production to the proper point without throwing anybody out of employment. In short, the surplus, now a curse, would be turned into a blessing. Would not that be a wise thing to do? The Milwaukee Leader.

Might Try Blindfolding

"Last week a grain of sand got into my wife's eye and she had to go to a doctor. It cost me three dollars." "That's nothing. Last week a fur coat got in my wife's eye and it cost me three hundred dollars." Jugend (Munich).

Ruling Passion

Judge—"Too old! Why, I could give you twenty years." Friend—"Now, now, Judge. Don't start talking shop!" —Sydney Bulletin.

VISITING LA SALLE — JSF CONFERENCE SUNDAY

Chicago, Ill.—Branches No. 3 and 4 JSF in La Salle and Oglesby arranged a joint program Sunday, May 5. The Chicago drama group of branch No. 1 was invited to present "Red Flowers", a 4-act social drama and the Sava songsters to sing a few selections.

Two bus loads and a dozen or more private cars filled with comrades and sympathizers journeyed to La Salle from Chicago. Springfield had a fine group represented; several cars made the trip from Milwaukee and other nearby vicinities. A number of visitors came all the way from Iowa to take in the afternoon program. The hall was filled to capacity with over 600 in attendance. According to the local comrades it was the largest audience that ever attended any of the Slovene affairs.

The program made a fine impression upon the audience. The players did an excellent job in their roles under the directorship of comrade Louis Beniger. Sava gave three selections by the entire chorus and two duets. All of the songs were well given and the audience applauded for more. The chorus was directed by Mr. Jacob Muha with Mrs. Mary Muha accompanying at the piano.

Between the acts several short speeches were given by comrade Filip Godina and Donald Lotrich. Com-

rade Frank Martinjak also gave a short talk.

All the credit for this successful program goes to the La Salle and Oglesby comrades and their sympathizers. They worked weeks in advance planning and arranging for this affair. Several hundred tickets were sold in advance which assured success and the large turnout even surprised the local comrades. The ladies in the kitchen department worked from early morning till late at night and did an excellent job in treating us out-of-towners with their fine meals and hospitality. Our only regret was that we had to leave for Chicago when we did. But we will visit La Salle again.

Our next trip now is to Waukegan. The JSF Conference of this district has invited our drama section to stage "Red Flowers" Sunday, May 19, at the Slovene National Home. The play is very fitting, especially in these times with all kinds of labor disputes and strikes. We urge our comrades and friends in North Chicago, Waukegan, Milwaukee, Sheboygan and Chicago to attend and take in a good afternoon program. In the evening there will be dancing in the lower hall and a good time for everybody. The morning conference is important. Vital problems will be up for discussion and all branches and lodges in the Northern Illinois and Wisconsin district are requested to have their representatives present. John Rak.

THE MAIN DUTY OF SOCIALISTS

By S. Romualdi

Eight years ago, when Comrade Giuseppe Emanuele Modigliani and his wife had to flee from Italy, they traveled first to Vienna. Vice-Burgomaster Max Winter received them on behalf of the Red City and put at their disposal an apartment in the Schönbrunn Palace, once the residence of the Hapsburg emperors. In February of this year Comrades Modigliani and Winter met again in the lobby of a Los Angeles hotel. Talking arm in arm, two veteran soldiers of temporarily defeated armies, they appeared, to those of us who knew and therefore could understand, in the light of two wandering prophets seeking to fulfill the never-ending mission of workers' redemption. The gentle Viennese wanted to be host again. He wanted us to go to his modest room, where he dreams, plans and works. Coffee was served, which the ex-burgomaster of Vienna had made himself, while the ex-opposition leader of the Italian Parliament was joyfully arranging some oranges on a tray. Madama Modigliani and I, together with some local comrades, sat at a distance so as not to interfere with the conversation of the two old leaders. But they were not bemoaning the past. They were not wasting time over what might have happened. The present, the palpable, throbbing present, was the constant topic of their discussion. Socialism, the Townsend Plan, Labor party prospects, tactics and programs of the Socialists throughout the world, were the only things to occupy their minds. When it was time to part, however, the gentle Viennese could not keep back his tears. The embrace of goodwill was probably too much for his heart, not yet hardened by the hardships of exile and by the nerve-wracking vigil for tomorrow. He said: "I'm afraid I will not see you again." But the lion-like voice of the sturdy Italian, with gestures of radiant confidence befitting one who had long gone through such momentary spells, hurried to comfort his comrade. "No, no!" he roared, "We will see each other again, over there. In Europe! In Rome! In Vienna!"

THE MAIN DUTY OF SOCIALISTS

By James Oneal

Above all, in a country like ours, where the political and economic movements are weak, it is important to remember that our main task is organization and education. As Comrade Abramovitch recently wrote, in the United States our fundamental problem now is not the road to power but finding the road to the masses. Until we have traveled this road we will not have the power to socialize a hotdog stand, to say nothing of the basic industries.

And of what are the masses thinking? They are thinking of jobs, bread, rent, wages and, above all, security. The road to the masses cannot ignore what they are thinking of day and night. Never mind if the Roosevelt and others talk of these things. The fact is that the capitalist parties will never satisfy the yearning of the masses, no matter how much their spokesmen talk. We should be with the masses in their demands but also warn against illusions. While fighting side by side with them, we must point out the need of the abolition of capitalism itself. The masses are not thinking of the need of this abolition. Not now, but they will later if we are fighting side by side with them against further degradation. The road to the masses is not hard to find. The road to power is, even after we have recruited millions. Let us travel the first road, convert and organize these millions, develop their self-reliance, class-consciousness and a will to win. When we have done that, when they have

Statistics on the middle class are hard to find. Occasionally a glimpse may be had into the plight of the white-collar workers and small merchants, as in the last issue of The News when New York relief figures and Townsend letters were quoted. But these were but straws in the wind. The only thing known for sure about the lower middle class is that it is bankrupt.

Wholesalers will tell you that they trust no small merchant. Everything goes out C. O. D., and that is why small-town merchants no longer carry a complete stock. A credit agent for several wholesale houses was making the rounds of a midwestern state, calling on little merchants for the first time. Whenever he entered a store the proprietor met him with a huge smile and a hearty handshake, thinking he was a new traveling man who might extend credit. The merchant's face changed quickly upon the credit man's stating his business and crooked his finger toward the back room. The credit man said that formerly substantial merchants begged with tears in their eyes for more time. For God's sake, they said, don't sue. He said that after a few trips he came to the conclusion he wouldn't take a small retail business if it was handed to him on a silver platter.

And besides the heartaches of the merchant and the loss of his purchasing power there are the clerks to be considered. No attempt is made in

most instances to live up to hourly schedules or wage scales of the NRA. Clerks get as low as \$3 a week, and seldom over \$20. An estimate in a town of 10,000 by a person likely to know, was \$10 weekly.

No remedy for this deplorable situation has been suggested by the "new deal". Rather, the Roosevelt administration has injured this class just as it has all but the very rich. And the little merchant themselves have no idea what to do, although they are willing to try almost anything. For instance, a small-town business man was recently hoping the government would open a closed factory in his town. Since this man was known as a rabid opponent of Socialism, he was asked if the government opening the factory wouldn't be Socialistic. Yes, he said, he thought it would be, but if old man Stalin himself was to come along and offer to open that factory he'd take him on. Anything to get the factory running and some money in the town.

But this group is still tagging along with "business"—big business, that institution which has robbed them just as it has everyone else. They had better look carefully at the record of anyone offering to lead them out of the wilderness.

It doesn't hurt to repeat: The lower middle class had better get wise to itself and hook up with the farmers and workers.—Farm Holiday News.

SEARCHLIGHT

By DONALD J. LOTRICH

MORE UNWANTED YOUTH

"More than 12,000,000 young people have reached the age of employability since October, 1929," but a very large percentage of them are "out-of school and out of work," U.S. Commissioner of Education John W. Studebaker reports, pointing out that "communities are aware of this youth problem, and alarmed at conditions." A census of young people between 16 and 24 years of age in 60 cities is planned by the federal Office of Education with the object of collecting information on employment, wages, education, and information concerning the time when educational or leisure time activities might best be undertaken.

ANYWAY, IT CAN'T TALK

Pres. and Mrs. Roosevelt have bought a picture called The Striker and are going to hang it in the White House. Wonder if it's a picture of a San Francisco longshoreman, a southern textile worker or a west coast newspaperman.

We've returned from the Illinois Socialist Convention held in Decatur last Saturday and Sunday and can report that the deliberations were orderly and resolutions plentiful also that the work was concluded in record time. However, the attendance wasn't at all satisfactory and that reflected in the lack of spirit and enthusiasm. What I mean to say is that a big attendance naturally influences the spirit and enthusiasm for party work. On the other hand, a small attendance in the face of the numerous branches dampens the ardor and feelings. When we try to analyze the causes it sums up to one factor, finance. However, it often shows the lack of ability. Nevertheless, it was a good convention considering everything.

Perhaps it was the first time in many years that so many prominent figures came to the convention. Norman Thomas opened the convention program with a massmeeting Friday night. Paul Porter, national labor secretary and Clarence Senior, executive secretary were also there as was Al Benson, former sheriff of Milwaukee County.

They filibustered the anti-lynching bill in Congress on the pretext of protecting southern womanhood and the old south tradition of keeping the "niggers" in their place. Those senators and representatives from the south who speak against this bill openly protect the lynchers. Those senators who speak of protecting southern womanhood just add oil to the fire of the perpetrators of this horror. I have read this bill and find that it will be a great stride in the direction of doing away with lynchings if it is adopted. It will not harbor lynchers. Instead, it will place them before the proper court of justice. However, it looks like the bill will have to die because the administration will not press for it.

Most of you have heard about the charges of poor old Walgreen against the University of Chicago. And the University staff gave a good account of themselves the Illinois legislators have decided to investigate communistic activities and red influences in our universities. They have already begun their red baiting investigation in Chicago. And it is great to see that the University of Chicago Club welcomes the senators and asks them for a true investigation into the causes which breed communism. It is enough to say that the legislators will not do that. They are able to pass allegiance oaths for teachers while most of them break every rule of decency and every provision of their oath of office to perform their duties faithfully and honestly. They have proven altogether too dishonest and unfaithful by stealing, grafting, robbing and bluffing the American people out of everything.

Maybe if we plowed under the stere shoes, fewer people would have to go barefooted.

OUR CLEVELAND ACTIVITIES

The class-conscious workers of Cleveland celebrated the First of May by one of the largest demonstrations ever sponsored. The Socialist party, unions, Defense Leagues, Communists, the unemployed groups and other organizations gathered at convenient points in the city and carried banners, flags and placards as they marched to the Public square where the number swelled to ten thousand. Loud speakers carried greetings from the representatives of the participating groups. Following the speeches, the entire assembly sang the International and then again paraded thru the downtown streets. The Workers Day was ended by a dance at the Slovene National Hall. The small admission fee helped to cover the expenses involved with the parade. The work in preparation for the First of May program had every member of the English Section of branch 27 JSZ doing his or her share. I believe that this sort of work brings us closer to the meaning of real Socialism.

During our visit to Girard, Ohio where we attended the 30th anniversary of Proletarec sponsored by branch 222 JSF, we talked with several young people on the subject of organizing an English Section. They all seemed eager and enthusiastic about the idea, and we feel it should be taken up by the branch members in Girard.

Some of our local Slovene "Intelligentsia" formed a so-called non-political organization, the Young People's Council. At their first lecture they are to have councilman Kennick (Democrat) speak for Fascism. Mr. Kennick is said to be strongly in favor of the Mussolini and Hitler regimes. Since this youth group is slightly inclined to sympathize with the working class, we don't quite understand the purpose of the whole thing, unless it's that they

expect to catch the speaker on certain points and have a general debate. But taking the audience into consideration, to doubt a councilman is poor policy. Josephine Turk, Cleveland, O.

A PROPER BALANCE

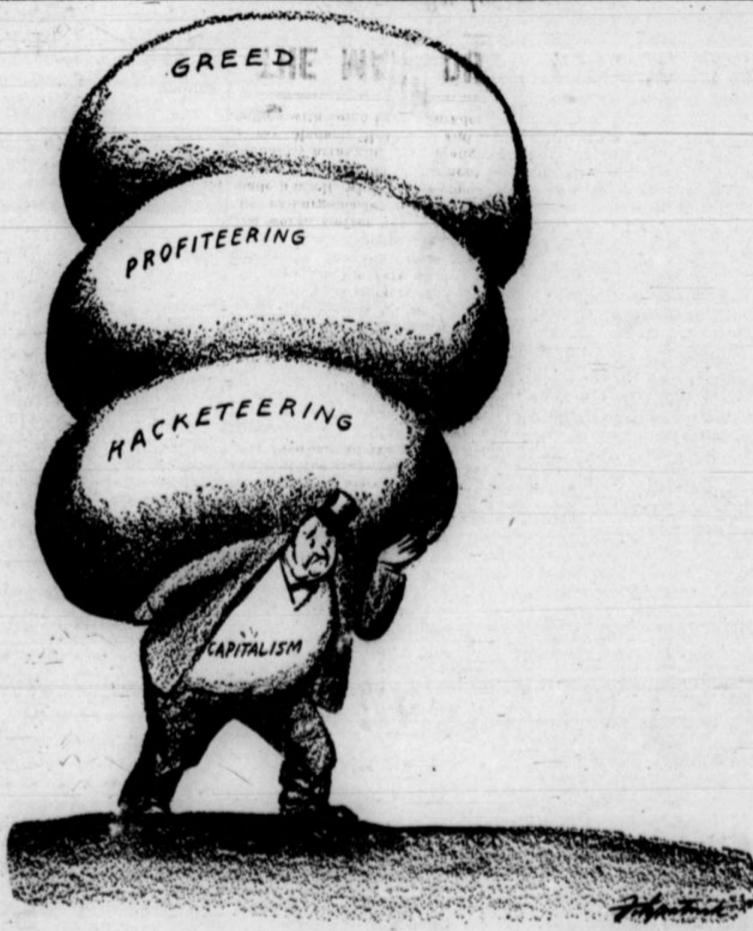
As a nation we are saving too much and spending too little. Or to use more accurate phrasing, owners of property are receiving too large a share of the national income, and the workers are receiving too small a proportion. Huge expenditures by the government alone have prevented the bottom of capitalism from falling out completely. Yet The Financial Chronicle says: "There must be a stop to the wild orgy of governmental spending."

The ABC of present-day economics is that a proper balance must be maintained between production and consumption, between saving and spending. The system of private ownership of property and the scramble for private gain make it impossible to maintain this equilibrium. If the American people are stupid enough to perpetuate the prevailing property system, they will be compelled to provide public relief on a vast scale for an indefinite period, perhaps as long as capitalism survives. Whereas the abolition of private property in the chief means of production and distribution and exchange would make it possible to provide plenty for everybody. —Kirby Page.

THEN YOU NEEDN'T WORRY, ROGER!

"The CCC camps are becoming hotbeds of radicalism, and if these young men are not soon absorbed into legitimate industry they will become a revolutionary army... Such a revolution would be financed by the same gamblers who in previous years have financed Wall Street pools, real estate booms and wholesale bootlegging."—Roger Babson.

A LOAD OF THE SYSTEM

What's Doing In Cleveland

May First is now just a memory, but one that can be put down as a very important event in the workers history of Cleveland. The demonstration was sponsored by various unions, the Socialist Party and the Communist Party, which brought out approximately ten thousand workers to the public square. There they were addressed by speakers who represented various organizations. Comrade Leo Krzycki, of the Socialist Party, was the principal speaker of the day. Following the demonstration a dance was held in the SND, on St. Clair Ave., where there was plenty of music and refreshments.

Saturday, May 4, a bus load of Zarja singers and friends motored to Girard, Ohio where we attended the Thirtieth Anniversary Program of Proletarec. The program consisted of a few selections rendered by singing societies Zarja and Delavec and two speakers, Comrades Zaitz of Chicago

and John Vehar of Cleveland. A dance followed with the music furnished by Frank Barbic's orchestra. An appeal was made to the Girard youth that they organize an English Section of club No. 222 JSF. The English Section No. 27 JSF has promised to give full cooperation, so whenever you're ready let us know and the rest will be easy.

We take this advantage to thank you all for the fine hospitality we received while we were with you in Girard.

The Yugoslav Section for Unemployment Insurance and the Workers Committee on Unemployment are inviting all of their friends and members to attend their first picnic Sunday, May 26, at Pintar's Farm. There will be several singing societies present, ballina tournaments, dance music and other entertainment. Make it your duty to be at Pintar's Farm Sunday, May 26. Rose Sumrads.